

Infernale. Пекельний сеанс

Автор:

Джонатан Скарітон

Infernale. Пекельний сеанс

Джонатан Скарітон

Маленька донечка Алекса Вітмена, шукача рідкісних кінострічок, зникла в Единбурзі десять років тому. І ось тепер йому необхідно повернутися сюди, щоб відшукати унікальний фільм Огюстена Секюлера, винахідника «рухомих картин».

Тим часом детектив Джорджина Макбрайд розслідує серію вбивств дітей наприкінці 1980-х. Відеозапис, що вбивця надіслав до поліції, дивним чином пов'язаний із загубленим фільмом Секюлера. Шляхи Джорджини й Алекса перетинаються, і тепер на них чекає містична та небезпечна пригода, у якій химерно сплелися таємниці минулого й теперішнього часу.

Джонатан Скарітон

Infernale. Пекельний сеанс

© Jonathan Scariton, 2017

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2018

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2018

* * *

Моєму батькові

Частина I

Жовтень 2002 р.

1

Чорні шкіряні черевички цокотіли по мармуровій підлозі фойє. Секретарка провела Алекса Вітмена повз декоративний фонтан до масивних дубових дверей у кінці облицьованого гранітом вестибюля.

Ендрю Вальдано розвернувся у шкіряному кріслі назустріч Вітмену.

– Містере Вітмен. Прошу, – він вказав на гостьове крісло по інший бік столу. Вітмен уже встиг зайняти його.

Вальдано можна було дати від п'ятдесяти до шістдесяти п'яти років. Його вуса набули свинцево-сірого відтінку, тоді як чорнильно-чорне волосся зберегло природний колір. Над поштою на замовлення шовковою сорочкою красувалося обличчя кольору сірої пилуги.

Стіл Вальдано був із темного червоного дерева, прикрашений різьбою: по кутках підніжжя сиділи чотири крилаті грифони. Позаду, за вікном відкривався осінній лос-анджелеський день. Надворі з готичного фасаду споглядали місто гранітні гаргульї, стискаючи пазурами свої гротескні голови.

На стінах кімнати на парусинових стендах були розвішені кіноплакати у рамках – нагадування про вишукані твори минулого: «Нетерпимість: боротьба любові крізь віки», «Народження нації», «М», «Великий парад». Також на стінах висіли фотографії режисерів цих шедеврів: Д. В. Гріффіт, Кінг Відор, Джозеф фон Стернберг, Ф. В. Мурнау.

Вальдано заговорив першим.

– Де він?

У нього був тон людини, що звикла отримувати бажане.

– Заради бога, обійдемося без передмов, – сказав Вітмен.

Його найняли відшукати копію фільму «Котячим кроком». За сюжетом фільму багата спадкоємиця (Гелен Твелвтріз) приїздить до усамітненого маєтку, щоб заявити права на свій статок, а опинившись на місці, потрапляє в полон жахів через маніяка-втікача («Кота») і підступних претендентів на спадщину, також її родичів. Годі було назвати це кіно захопливим – чергова варіація на тему «старого темного будинку», спроба заробити на успіху «Кота й канарки» Пауля Лені, звуковим римейком якого воно й було. Однак картина «Котячим кроком» десятиріччями вважалася втраченою, і це робило її бажаним здобутком, особливо для приватних колекціонерів.

Алекс Вітмен був почасти археологом, почасти детективом із пошуку всього, що стосується кіно. Він повинен був опинитися в потрібному місці в потрібний час. Його майже фотографічна пам'ять на каталоги, місця й деталі дозволяла йому заробляти на колекціонерах і торговцях, готових ризикнути тисячами доларів у залежності від того, чи був кіноплакат одноаркушним чи триаркушним, чи містив знайдений у вогкому підвалі коток плівки загублену сцену або небажані склейки. Такі речі на «Сотбіз», «Бонемз» чи приватних аукціонах отримували шквал пропозицій від покупців.

– Я залишив контейнери з фільмом у вашої секретарки. Загалом вісім котків плівки на целулоїдній основі, – сказав Вітмен. – Сподіваймося, що вона в неї не згорить.

– Стан?

– Придатний для перегляду, з огляду на дату випуску. Упевнений, що ваші друзі зможуть позбутися кількох розривів і нерівності зображення в деяких кадрах. Хай там як, глибоких подряпин емульсійного шару немає.

– Отже, ви переглядали її?

– Проектував на стіну у своїй вітальні. Потім вирішив, що стіна має кращий вигляд такою, як є.

Вітмен сунув руку до кишені пальта й дістав зім'яту самокрутку.

– Тут не можна курити.

Вітмен витяг запальничку й підпалив цигарку. Видихнув блакитний дим над столом, що розділяв їх. Крихта тютюну прилипла між його губ, і він виплюнув її на стільницю, ні на мить не втрачаючи зорового контакту з Вальдано.

Вальдано підвівся з крісла й підійшов до шафки ліворуч із двома поворотними лампами по боках. Діставши кришталевий різьблений декантер, він налив вина і простягнув келих Вітмену. Той зауважив рожеві відполіровані нігті чоловіка, наманікюрені до блиску.

– Ви добре вмієте знаходити речі, – сказав Вальдано.

– Лише тому, що індустрія кіно роками добре вміла їх губити.

Вальдано пропустив це повз вуха.

– Візьмімо для прикладу ось цю річ. Що вам відомо про неї, містере Вітмен? – він жестом вказав на плакат у центрі стіни праворуч від себе. На плакаті хмарочоси й дивовижні велетенські споруди вивищувалися над пейзажем у кольорах сепії. Різкі ламані контури підсилювали футуристичний тон малюнка.

– Берлін, 1927 рік, – сказав Вітмен. – Оригінальний дизайн Гайнца Шульца-Нойдамма. Надрукований у зв'язку з виходом «Метрополіса» 10 січня того ж року. Триаркушний плакат, виготовлений кіностудією UFA в Німеччині. Більшість

таких була знищена або викинута після того, як їх зняли з рекламних щитів. Залишилося чотири оригінальні примірники. Ви маєте один із тих двох, що перебувають у приватній власності.

– Потужний мистецький твір, здатний схвилювати, – як і сам фільм, ясна річ, – сказав Вальдано.

– Звісно, це підробка. Як і кожен плакат у цій кімнаті, – відповів Вітмен.

Вальдано хитро, по-змовницькому всміхнувся.

– Як це так?

– Невідповідний розмір. Гарна рамка, до речі. Де ви її вкрали, на блошиному ринку?

Насправді ж розмір здавався таким, як треба. Але Вітмен зважив на те, що Вальдано не дурний, він не залишив би кіноплакат вартістю понад мільйон доларів висіти в кабінеті.

– Ось що мені у вас подобається, містере Вітмен. Ви підмічаєте кожну деталь. Звісно, це добра факсимільна копія. Навіть розмір точно відповідає оригіналу, котрий, як ви слушно зауважили, я тримаю в іншому місці.

Ходили чутки, що у своєму будинку він обладнав камеру схову з контролем температури та вологості й технологією доступу через розпізнавання відбитків пальців. Там зберігалися найбільш рідкісні фільми. Вальдано все ще дивився на плакат.

– Гадаю, лише ви здатні з першого погляду зрозуміти, що це копія.

Вітмен позіхнув.

– Ви викликали мене розмовляти про справи чи...

Колекціонер вказав на портрет над каміном із віндзорського каменю. Чорно-біле фотографічне зображення чоловіка років за сорок, із маленькими вухами й

добрими мудрими очима. Решта обличчя ховалася під бакенбардами й бородою. В руці він тримав білий циліндр, у пальцях другої руки тліла цигарка.

– Упізнаєте цю людину, містере Вітмен?

Вітмен запустив пальці в бороду.

– Це Огюстен Секюлер, чи не так? Французький винахідник.

Батько Алекса Вітмена, торговець кіносувенірами в часи, коли це ще не було професією, тримав у вітальні фотографію Секюлера. Ні дружининою, ні синові фотографії батько не мав, проте мав портрети братів Люм'єрів, Томаса Альви Едісона та Едварда Майбриджа[1 - Едвард Майбридж (1830–1904) – британський та американський фотограф і дослідник, відомий вивченням процесу руху та його фіксації. Винахідник зоопраксископа – одного з перших приладів для проектування рухомих картин.]

– Звісно, – сказав Вітмен. – Секюлер вважається першим, хто записав рухомі зображення на плівку. Фактично «Сцена в садах на Принцес-стрит» вважається першим рухомим фільмом. Зображення були відзняті в 1888 році в Единбурзі, у Шотландії, на кілька років раніше від робіт Едісона і братів Люм'єрів.

– Знаєте, що з ним сталося, містере Вітмен?

– Ніхто не знає. Він так і не зміг провести заплановану публічну демонстрацію, адже загадково зник із потяга в 1890-му. Його тіла й багажу так і не відшукали. Детективи трьох країн займалися його пошуками. Жодного сліду не знайшлося. Гадаю, на час зникнення він прямував потягом на Париж[2 - Прототипом Огюстена Секюлера був французький винахідник Луї Еме Огюстен Ле Пренс (1841–1890), автор першого в історії прототипу кінознімального апарата і перших кінозаписів. 16 вересня 1890 року зник за загадкових обставин під час подорожі потягом Діжон – Париж. У книзі під частково зміненими назвами перелічені створені ним кінозаписи, майже повністю збережені імена близьких родичів, біографічні події та обставини «патентних війн», що розпочалися після зникнення Ле Пренса, але місцезнаходження майстерні перенесене з міста Лідс у Західному Йоркширі до Единбурга.]

– Так і було, – сказав Вальдано, усе не відводячи погляду від очей Секюлера. – Він відвідував брата в Діжоні. Планував зустрітися з друзями в Парижі, перш ніж попрямувати далі до Нью-Йорка на час запланованої експозиції. Це мала бути перша публічна демонстрація рухомих зображень.

– Але Секюлер так і не прибув до Парижа. Насправді його більше ніколи не бачили. Схоже, що Гічкок початку сторіччя потрапив у біду.

– Це ваша парафія, – сказав Вальдано. – Ви бачили щось із його робіт?

– Я бачив «Сцену в садах на Принцес-стрит», – всміхнувся Вітмен. – Усі дві секунди.

Він зручніше вмовився в кріслі.

– Каталоги стверджують, що серед його вцілілих робіт також є «Рух транспорту через Південний міст», «Людина, що виходить з-за рогу» і «Акордеоніст».

Вальдано знову глянув на нього з тією-таки змовницькою посмішкою.

– Це не зовсім так.

– Так сказано в каталогах.

– Звісно, ваші джерела поінформовані, та навряд чи точні.

Він витягнув зі столу одну з шухляд і дістав два аркуші, які простягнув Вітмену.

– Нещодавно я придбав це в одного книгаря, який облаштувався в Нью-Йорку.

Ніби прочитавши думки Вітмена, він додав:

– Листи Карлайла Істроу другові.

– Карлайла Істроу? Окультиста?

– Окультиста, письменника, альпініста, філософа, шахіста, художника і соціального критика, і це ще не все.

– А також чорного мага, наркомана, еротомана. Пам'ятаю його на обкладинці альбому «Клуб самотніх сердець сержанта Пеппера». Він мав суттєвий вплив на багатьох музикантів, як-от Джиммі Пейджа, який придбав його колишній замок у Шотландії.

Вальдано всміхнувся.

– Він другий зліва – між Мей Вест і Шрі Юктешваром.

Одержимий розгадуванням таємниці безсмертя, Карлайл Істроу об'їхав світ, провадячи окультні ритуали, укладаючи практичні посібники з езотерики та магії (чи «магіки», як він її називав) і здобуваючи друзів серед найвидатніших митців і мислителів свого часу, включно з Огюстеном Секюлером.

Вітмен спитав, яким чином цей лист пов'язаний із французьким винахідником.

– Дивіться самі.

Він поправив окуляри в сталевій оправі й заходився вивчати документ. Це був надрукований на парі аркушів лист із двома маленькими дірочками там, де сторінки колись були склоті разом. Обидва аркуші вицвіли з часом, і на них були помітні легкі згини від тримання в конверті. Рядки були написані чорним чорнилом, дещо нахиленим почерком із гострими кутками та розривами. Лист датувався 16 серпня 1980 року і мав заголовок «Готель “Блю Клеридж”». Автор-окультист перекреслив заголовок і написав, вочевидь, свою тодішню адресу:

xxxxx – нерозбірлива адреса – xxxxx

16 серпня 1889 р.

Кетрін Лонггорн

Вест-Савілл-Террас, 12

Единбург EH9 3DX

Велика Британія

Люба Кетрін,

Я давно передчував, що вінець моєї праці уподібниться фіналу «Аліси в Країні чудес». Але поспішаю додати: це стало поштовхом до усвідомлення мною краси життя.

Мені невідомо про Діораму, про яку ти пишеш. Мое спілкування з медіумом добігло кінця так само швидко, як і почалося, аж тут старий друг зробив мені ласку, поділившись, мабуть, найпершими рухомими картинами, які вдалося піймати на плівку. Я добре пригадую, як тривали приготування до зйомок однієї з них у садах на єдинбурзькій Принцес-стріт. Але інша, вигадливіша картина готується саме зараз; її назва «Seance Infernale»[З - «Пекельний сеанс» (фр.)], і вона змальовує Падіння людини. Переконаний, що ці рухомі картини приховують у собі магічну істину.

Далі в листі йшло обговорення переліку книг Істроу та планів публікації, вочевидь із наміром залучити адресата до взаємодії. Підпис: «По-братньому твій, Карлайл».

Вітмен підняв очі від рукопису й зустрів нетерплячий погляд Вальдано.

– Ну? Що скажете?

– Ви вважаєте, що він каже про Секюлера. Ще один фільм. «Seance Infernale».

– Саме так. Що ще це може бути?

Вітмен промовчав, спокійно досліджуючи рядки листа.

Його думки перервав Вальдано:

– Можна з упевненістю сказати, що перший із двох зразків, про які пише Істроу, це «Сцена в садах на Принцес-стрит».

– Але незрозуміло, чи має він на увазі ту саму особу, – відповів Вітмен. – Ми навіть не знаємо, чи йдеться про справжній фільм. Може, він просто намагається закадрити цю жінку, Кетрін. Істроу був пройдисвіт, хіба не так? Завжди прагнув домогтися свого, маніпулюючи людьми.

– А я гадав, ви оціните, коли побачите в його тактиці дещо від себе, – сказав Вальдано.

Вітмен знизав плечима.

– Усі ми щось уміємо в цьому житті.

Блакитна хмарка цигаркового диму колихалася над столом Вальдано.

– То чого ви від мене хочете?

– Я хочу, щоб ви знайшли для мене цей фільм, містере Вітмен.

– Мені нецікаво.

Вальдано задріботів пальцями по столу.

– Я гадав, що вас узагалі не приваблює вікторіанське кіно. Звідки раптом така охота ганятися за примарами?

– Відсутність розпалює бажання. Це буде незвичайний додаток до моєї колекції.

– Просто віддайте мені гроші за картину з Твелвтріз, і я піду. Я казав вам, що «Котячим кроком» – це моя остання робота на вас.

– Дуже люб'язно, що дали мені знати. І все-таки ви постійно повертаєтеся.

Він зітхнув. Навіть у цьому зітханні відчувалася нетерплячість.

– У минулому ви ніколи не розчаровували мене, містере Вітмен. Лише з плакатом «Франкенштейна», який я найняв вас шукати десять років тому. Його ви мені так і не знайшли. Однак у світлі обставин, що склалися в той період вашого життя, я волю забути про це. До речі, твори містера Вейла мене більше не цікавлять, – на мить його очі напружилися. – Хоч я не можу позбутися думки, що ви таки знайшли один екземпляр, який приховали від мене.

Вітмен кліпнув на нього очима, стривожившись.

«Він блефує. Він не знає. Не може знати».

– Я не бачив у вас чоловіка, зв'язаного родиною й супутніми негараздами, містере Вітмен.

– А я вважав вас гарним сім'янином. Закладаюся, що ви зіпсували чотирьох-п'ятьох лише цього місяця.

У відповідь на це Вальдано натиснув кнопку на краю стола, і електричний віндзорський камін під портретом Секюлера з тріском ожив. Вітмен неспокійно засовався в кріслі. Він починав пітніти. Приплив нудоти захлеснув його, щойно з глибин свідомості зринули спогади про вогонь.

– Усе гаразд, містере Вітмен? – запитав колекціонер з усмішкою, широкою, як у «Людини, що сміється». Вітмен важко глитнув, намагаючись приховати свою ніяковість. Він унікав дивитися в камін, боячись упасти в панічний стан, та все одно відчував, як танцюють язички полум'я, лижучи повітря.

– Не впевнений, що я вдала людина для цієї роботи, – спромігся вимовити він.

Колекціонер дістав із нижньої шухляди чекову книжку й поклав на стіл.

– Ви не скористалися моїм чеком за замовлення «Франкенштейна». То нащо це робити? Нащо торгуватися під час кожної зустрічі, вимагаючи підвищення платні, коли не збираєтеся отримувати цих грошей? Вважаєте, що це криваві гроші, так? – він розсміявся, наче така ймовірність розважала його. – Це мов продати душу дияволу.

– Може, я просто не хочу цієї роботи.

– Ви брешете. Колода тасується, і ваші пальці сверблять від нетерпіння грати.

Він заповнив чек, підписав, відірвав його і згорнув на столі.

– Вчинки брешуть гучніше за слова, містере Вітмен. Бачите, якщо ви згодні сидіти тут і слухати моє бурчання, доки з мого каміна вистрибує, мабуть, єдиний страх у вашому житті, то закладаюся – ви взяли б за цю роботу й задарма. Задля цього ви зрадили б і власну родину, якби ще мали її поряд.

– Ідіть до біса.

Вальдано розсміявся.

– Цього вистачить для авансу, транспортних та інших витрат, – він підштовхнув папірець до Вітмена. – Просто ще один чек, яким ви не скористаєтеся.

Він знову натиснув кнопку на столі, і вогонь сховався.

Вітмен відчув, як розслабляються м'язи і дихання повертається до норми. Ковтнув слину, даючи собі мить, щоб перевести подих. Потім потягнувся до столу й повільно розгорнув чек, стиснувши вказівним і середнім пальцями.

– Ви казали, що я постійно повертаюся. Цього разу не повернуся. На все добре.

Він жбурнув чек у бік Вальдано й підвівся з крісла.

– Містере Вітмен, – почув він, як гукає з-за спини колекціонер. Алекс Вітмен повернув голову й уперше побачив благальний вираз на обличчі Вальдано.

Звісно, той намагався не кліпати, зберегти владну усмішку. Але поза виказувала його сповна – уже не горда, не самовпевнена, вона запопадливо благала про допомогу.

Вальдано ретельно зважив свої слова.

– Коли не тонете в сарказмі й жалощах до себе, ви найкращий для цієї справи. Я можу не любити вас, але це й не потрібно – ви робите до біса добру роботу.

«Капітан Фантастик», – подумав Вітмен. Він був заінтригований самопроголошеною поразкою Вальдано – без сумніву, ще однією з хитромудрих ігор його розуму. Вальдано мав рацію: Вітменові було цікаво знайти загублений фільм. Він не звернув уваги на тривожне ниття у шлунку. А колись був навчений довіряти таким знакам застереження.

– Якись родичі? – спитав Вітмен, знову сідаючи в крісло.

– Жодного з нащадків Секюлера мені знайти не вдалося. Це, звісно, не повинно знеохочувати вас спробувати самому. Я зібрав теку, що містить усю інформацію, пов'язану з цим проектом. Як побачите, здебільшого там йдеться про самого чоловіка, оскільки про «Seance Infernale» нічого не відомо. Почніть із Музею науки в Лондоні й колишньої майстерні Секюлера в Единбурзі.

– Що, на вашу думку, з ним сталося? Я маю на увазі Секюлера.

– Можливо, він втрутився у справи, в які не мав втручатися, – сказав Вальдано, не зводячи очей із портрета Секюлера.

– Гадаєте, до нього дістався Едісон?

Томас Едісон подав документи на отримання патенту на кінокамеру буквально за рік після зникнення Секюлера. Теорій змови вистачало – Едісон не вперше крав ідеї в інших винахідників.

– Я б не здивувався. Історію пишуть не переможці – її пишуть безпринципні крадії патентів.

– Судячи з назви, там є сюжет – може, навіть, лінійне оповідання, – сказав Вітмен.

– Майже за три десятки років до «Нетерпимості» Гріффіта? Це стало б одкровенням. Але не будемо забігати наперед у своїх бажаннях. Пощастить, якщо він узагалі придатний для перегляду.

– Пощастить, якщо він хоча б існує. Я ще не брався саме за таку роботу.

– Тому така кількість нулів у чеку.

Від центрального залу офісної будівлі Вальдано сходи збігали до брукованої вапнякової доріжки, що вела до мармурового аркового фонтану й химерної скульптурної групи. Нетиповим для кварталу чином внутрішній двір відокремлювався від зовнішнього світу двометровими стінами й електронною залізною брамою.

Скульптури – три потворні крилаті богині, переплетені тілами, руками й волоссям зі зміями – були виконані з глини. На них були довгі одежі плакальниць, а в руках – батоги з мідними шипами. Неприкаєні, розлючені, мстиві. У своїх гнівних конвульсіях в темному світі Тартару вони були невблаганні перед жертвою чи сльозами.

«Клятві сторожові пекла, – подумав він, – гавкають, немов змучена свідомість».

Позаду нього гаргульї гнівно зиркали вдалину. Готична будівля виглядала не на місці й не на часі посеред історичного кварталу з резиденціями в іспанському та неоколоніальному стилях.

Йому здалося, що чує когось за спиною, тож він міцніше стиснув теку Вальдано. Озирнувшись, Вітмен побачив лише пішохода з собакою. Перетнувши мовчазну вулицю, повз ресторан «Андалузія» і парковку попрямував на північ, до людної вулиці Сансет. Над північним краєм Стріпа височів готель «Шато-Мармон». Він спитав себе, чи, бува, Джеймс Дін, застрягши в часовій петлі, не вистрибує з вікна, поспішаючи на проби до «Бунтівника без причини» з Наталі Вуд?

Увійшов до привітного на вигляд скромного бару, прихованого за неоновною вивіскою і дверима без знаків. Вітмен не поспішав. Він сів у сигарному салоні на просторій терасі й замовив «Гран Марнье». Звідси було ледь видно лабіринт ніш і сходів позаду стриптизерського пілона, портрет Міккі Мауса на стіні й телевізори, по яких крутили повтори «Зони сутінків».

Вітмен дістав свій старий «Олд Голборн» і скрутив цигарку. Він дивився на запальничку і намагався збагнути, чому саме сірники, а не запальнички ввергали його в панічний страх перед вогнем. Коли офіціантка принесла напій, Вітмен відкрив теку Вальдано й начепив на ніс окуляри.

Тека містила друкований звіт про Огюстена Секюлера, його життя і кар'єру винахідника, від народження в Метці до загадкового зникнення в потязі з Діжона до Парижа в 1890 році. Бібліографія і список посилань слугували головним джерелом інформації про роботу винахідника. Між ксерокопіями виписок була фотографія Секюлера, приколота до аркуша з основними версіями його зникнення. Розділ фільмографії супроводжувався світлинами кожного вцілілого кадру плівки. На знак доброї волі Вальдано додав також листа Істроу.

Вітмен відсorbнув напою. Алкоголь зігрів його.

Він дістав із кишені гроші й поклав на стіл. Змахнувши крихти тютюну з сорочки, підвівся й сів у перше таксі, що зупинилося біля бару. Чиясь темна фігура стежила за ним здаля.

2

Від бульвару Санта-Моніка на межі Беверлі-Гілз і західного Голлівуду до вулиці Гувера в Сільвер-Лейк розкинулася справжня мекка поціновувачів високої моди – бутики Мелроуз-авеню з показними фасадами і флуоресцентними вітринами, салони з вигадливими назвами і кричущим маревом люмінесцентної фарби й неону, торгівельні центри відомих дизайнерів, чиї імена прикрашають світові осередки розкошів. Поміж рядами крамниць, що відчайдушно прагнуть мати чудернацький вигляд, «Склеп» був наче вовк в овечій шкурі.

Він був дотепно прихований між сучасною книгарнею й парковкою на західному відрізку Мелроуз-авеню всередині глузливо-готичної будівлі, де колись

розташовувався морг. Жодної вивіски на дверях, що вказувала б на крамницю.

«Склеп» був вмістилищем кіно. Уздовж стін тяглися афіші з зображенням зомбі, клоунів-убивць та позаземних монстрів у надмірному гримі й надуманих костюмах, які шкутильгають слідом за примадоннами жахів у розірваних спідницях та на підборах. Обидва поверхи і підвал слугували вітриною безцінних кіносувенірів, розкиданих по персидських килимах, розтиканих між вишуканими полицями.

Любителі поностальгувати сусідили з одержимими кіноманами, вибагливі колекціонери плакатів – із навіженими фанатами наукової фантастики. Сама ж «торгівля плівкою» відбувалася, однак, під землею – у підвальному приміщенні зберігалися каталоги рідкісних обраних товарів. На кожен клаптик японського жахастика, німецького вуличного фільму чи італійського Giallo[4 - Giallo (it.) – різновид італійський фільмів жахів, який поєднує елементи кримінального трилера та еротики.] знаходилися люди, готові викласти солідні гроші: рок-зірки під наркотою, ексцентричні японські мільйонери, зубасті бізнесмени-трудоголіки, колекціонери 16-міліметрової плівки, для яких кілька вирізаних кадрів означали падіння вартості в районі кількох тисяч доларів. Матеріал – будь то плівка на целулоїдній чи антицелулоїдній основі, папір оригінальних друкованих сценаріїв формату А4 чи пластик бутафорії – був цілковито безцінним. Люди, наділені здоровим глуздом, не прийняли б цього мотлоху й задарма. Але будьмо поблажливі до колекціонера. Обдаруймо його оригінальним одноаркушним плакатом «Польоту до Ріо» або «Тачдаун Міккі» – і він радо продасть рідну матір, аби лише заволодіти ним. Цей бізнес полягає не в тому, щоб купити річ і вигідно продати; а радше в тому, щоб знайти особливий предмет, який відповідає специфічній одержимості колекціонера, і не віддавати, доки той не запропонує за нього все, що має.

Під рукою Вітмена шиповані двері «Склепу» ривком відчинилися. Дзенькнув дзвіночок, прилаштований нагорі.

Усередині підтримувалося тьмяне освітлення. Стіни прикрашали колекційні пластинки й афіші. Полиці прогиналися під вагою рекламних буклетів і кіносценаріїв. Стоси фотографій і колекційних листівок були розставлені по скляних шафках, демонструючи рідкісні екземпляри з автографами. Деякі предмети були унікальні: піджак Чапліна з «Великого диктатора»; шолом Івеля Кнівеля[5 - Івель Кнівель – американський каскадер, всесвітньо відомий виконавець ризикованих трюків на мотоциклі.]; коробка шоколаду Форреста

Гампа; броньований костюм Бетмена; лялька черевомовця зі «Пізно вночі»; маска Майкла Маерза з першого «Гелловіну»; оригінальна рукавичка з лезами Роберта Інглунда з «Кошмару на вулиці В'язів»; сокира, якою трощив двері Джек Ніколсон із криком «Ооось і Джонні!».

У кожному кутку чаїлися дивні фігури. Декорації в повний розмір та статуї Джона Вейна, Кетерін Гепберн і Гаррі Поттера витріщалися на відвідувачів очима з воску, пластику чи скла. Навколо цих бовванів лежали розкидані старовинні флакони парфумів з розпилювачами, вечірні рукавички, цигаркові мундштуки, часто з підписами, з сертифікатами справжності. На манекенах і вішаках у кілька шарів висіло вбрання, яке носили зірки: оксамитова сукня до підлоги, що колись прикрашала Клодетт Кольбер; шифонове вечірне плаття, підібране на талії, що носила Лорен Бекколл, і денні сукні, що підкреслювали благородну витонченість і шарм Одрі Гепберн епохи 50-х. Старі клубні крісла немов запрошували сісти в них. Поряд стояли напіврозчиненими дубові скрині, пропонуючи відвідувачу покопирсатися в їхніх скарбах.

У дальньому кінці крамниці за купою фотографій стояв Чарлі Кармайкл, огрядний чоловік середнього зросту, очі якого завжди здавались усміхненими.

У восьмидесятих він допоміг Вітмену облаштувати й відкрити «Склеп». Спочатку у східній частині Мелроуз-авеню, в часи, коли цю розмальовану графіті місцину заповнили бандити й хулігани на мотоциклах. То було ще до їхнього переїзду до Гайтс, де юрба поступово молодшала і починали працювати бутики й законодавці мод. Вітмен і Чарлі познайомилися на опівнічному показі «Великого пограбування потяга» Едвіна Портера у «Вог», у Голлівуді й Лас-Пальмас, ще до того, як кіно перетворилося на суцільний нічний театр, як це сталося у восьмидесятих. «Вог» демонстрував фільми на 70-міліметровій плівці й зазвичай бронювався для прем'єрних показів, попри те, що більшість зіркових фільмів початково демонструвалася в Китайському театрі. Наче з помаху чарівної палички, двоє незнайомців виявилися єдиними, хто з'явився на показ фільму. Більше жодного глядача неонові афіші й чарівні геометричні муралі на стінах тієї ночі не привабили. Двоє людей збагнули, що переможно сміються з тих самих сцен, і початкова розмова про те, чи варто було кадри, де бандит стріляє в напрямку глядача, помістити на початок чи в кінець фільму, породила дружбу тривалістю в життя.

Разом вони вжили заходів, що перетворили їхню справу з хобі на торгівельний бізнес. І коли Вітмен переїхав із дружиною до Единбурга, щоб відкрити там

другий «Склеп», Чарлі продовжував керувати закладом у Лос-Анжелесі. Він ніколи не гаяв можливості поспілкуватися з клієнтами, почути їхні історії й запропонувати інформацію про фільм. «Чого хочуть від мене ці люди?» – зазвичай питав Вітмен.

Чарлі балакав із підлітком у завеликих штанях і ношеній футболці. Обличчя юнака сяяло, він збуджено вимахував руками в повітрі. Підійшовши до них, Вітмен збагнув причину. В руках у хлопця був знімок вісім на десять з рекламою фільму «Виродки», на якому був зображений режисер Тод Браунінг, худий чоловік зі змашеними воском вусами й замисленим обличчям, поряд зі статурною білявкою Ольгою Баклановою. Фотографія була підписана обома.

Вітмен відвів Чарлі вбік, до бутафорської копії Джонні П'ятого.

– Що сказав Вальдано? – спитав Чарлі.

– Завтра я іду до Лондона. Можеш наглянути за справами?

Чарлі присвиснув.

– Звісно. Чого йому треба цього разу?

– Фільм Огюстена Секюлера.

Чарлі насупився, спантеличений.

– Чувака з Франції? Я гадав, він лише зазняв кілька сцен.

– Так кажуть книжки з історії. Вальдано вважає інакше.

– А як вважаєш ти?

– Мені байдуже, доки за це платять, – відповів Вітмен, хоча його очі казали протилежне. – Його майстерня була в Единбурзі, тож мені доведеться... ти розумієш.

- Ти точно хочеш туди повернутися? Після... - він запнувся, раптом збентежений.

- Це було дуже давно.

Вони замовкли, а тоді Чарлі сказав:

- Ну, а як щодо «39 сходинок»? Ми вже надто довго сидимо на цій інфі - мабуть, хтось свиснув плівку.

Вітмен зняв окуляри й оглянув їх у розсіяному світлі масивного мідного торшеру. Гостросюжетний шпигунський трилер Гічкока 1935 року став першим, у якому з'являється тема втечі невинного. Незабутній динамічний епізод на мосту, коли Роберт Донат, тікаючи, стрибає з потяга, був відзнятий на мосту Форт-Роуд в Единбурзі. Протягом останніх двох місяців Чарлі тримав зв'язок із жінкою з Единбурга, котра стверджувала, що її колишній чоловік володіє котками з плівкою, яка містить сцени з «39 сходинок». Буцімто чоловік був дублером на зйомках, де прослизнув до намету Гічкока й поцупив плівку. Жінка казала, що її чоловік залишив письмові пояснення до кожного котка.

Одна зі сцен містила коротку появу самого Гічкока як одного із загиблих під час перестрілки в епізоді в потязі. Однак ще одна його поява була зафіксована на початку фільму - це він жбурляє сміття, коли Роберт Донат із Люсі Маннгайм тікають з театру. Якщо ці нотатки були чогось варті, це робило «39 сходинок» єдиним фільмом Гічкока з двома епізодичними появами режисера, одна з яких до цього часу вважалася назавжди втраченою. Ані Чарлі, ані Вітмен не знаходили жодної згадки про неї в більш ранніх інтерв'ю чи каталогах, але не це викликало скепсис у Вітмена.

- Не знаю, чи варто воно цієї поїздки. Стара могла вижити з глузду. Друга поява, ще чого. Безглуздя.

- Ти вважав так само, перш ніж ми знайшли ті додаткові сцени з «Підглядальника». Хто б міг подумати, що Майкл Павелл зробив ще одну сцену з дівчиною із заячою губою й розширений епізод самогубства?

- Там ми мали добру підказку, - сказав Вітмен. - Усі ті розбіжності між каталогами, коли йшлося про тривалість. Не треба бути генієм, щоб збагнути, що це або помилка, або випадок зникнення кадрів. Наразі для мене буде краще,

якщо ти залишишся тут і приглядатимеш за справами.

Вітмен розвернувся.

– Крамниця зачиняється, – сказав він відвідувачам. У тьмяному світлі контури тіней обнишпорювали целулоїдний некрополіс.

Його погляд зупинився на маленькому віконці крамниці. Крізь ґрати він побачив надворі жінку з дитиною. Дівчинці було років шість, і від цього ставало ще гірше. Вона тягнула і смикала матір за руку, закликаючи її увійти до крамниці. Мати з сумкою продуктів в іншій руці хитала головою і відмовлялася. Її обличчя ясно казало: «Ми туди не підемо».

«Ні, – думав Вітмен. – Не треба».

Він рушив до дверей і замкнув їх, щоб вони не могли увійти.

– Крамниця зачиняється, – вигукнув він, наливаючи собі віскі з пляшки «Чивас Рігал» на столі. – Усі виходимо крізь чорний хід. Негайно.

3

Прямуючи додому, Алекс Вітмен побачив свою доньку в чужій машині. Але ж Еллі зникла понад десять років тому. За два кроки від основної дороги, в ультрамариновому сьйві ртутних випарів, перетинаючи парковку автозаправної станції, він застиг перед бежевою «Тойотою Селіка». Дівчинка сиділа на пасажирському місці, бавлячись паском безпеки, чекаючи когось із магазину.

Їй було близько п'яти років, точнісінько як Еллі, коли вона зникла. У неї був той самий акуратний носик і широкі карі очі, що в Еллі; її рожеві щічки й шовкові кучері були як у Еллі. Вона притискала до серця ганчір'яну ляльку, напрочуд схожу на недбало зроблену домашню ляльку Еллі. Не знаючи, що за нею спостерігають, дівчинка дбайливо гладила ляльчині руді нитяні кіски.

Видовище ніби прочинило дверцята в його свідомості, за якими інцидент у парку ніколи не траплявся. Так, ніби час засти...

У цю мить він збагнув, що дівчинка дивиться на нього. Вони не зводили очей одне з одного, двоє незнайомців в ультрамаринових променях.

Він кинув останній погляд на дівчинку, яка вже втратила до нього цікавість і гралася паском безпеки, тягнучи його назад-вперед, з боку в бік, а тоді по колу. Він повернув на південь до Ла-Сінега, сподіваючись, що дорожній рух забере його думки, які вже перенеслися до зелених газонів Единбурзького парку десятирічної давнини.

Зникнення Еллі стало завершальним у черзі резонансних викрадень дітей, що наганяли страху на весь Единбург, починаючи від викрадення й смерті Даніель Маккензі в лютому 1984 року, а відтак була серія нових викрадень. Поліція намагалася встановити, чи зникнення Еллі могло мати якийсь зв'язок із іншими зниклими дівчатками.

За сорок вісім годин після зникнення його доньки шотландська поліція все не наважувалася зібратися з духом і сказати Алексу Вітмену, що шансів знайти Еллі нема. Але настав час, коли він зрозумів це без жодних сповіщень. Поліція казала, що вони відпрацьовують більше сотні зачіпок, включно з повідомленнями, що в Медоуз був чоловік і розмовляв із дітьми. Вони відмовлялися ділитись припущеннями, що могло статися з Еллі, хоча й казали, що вона могла вижити на вулиці тієї ночі, адже погода була нетипово тепла для цієї пори року.

Стояла невблаганна темрява, коли Алекс Вітмен повернувся до своєї квартири. Він пішов до ванної, обмотав долоню марлею і спробував не зважати на біль.

Час від часу до квартири прокрадалися звуки. Вив собака; електрогітара ритмічно стогнала початковий риф із «Моеї милої крихітки»; дощ монотонно барабанив по підвіконню. Якщо не зважати на це, у його саморобному підземеллі було тихо, але аж ніяк не спокійно, адже його думки навісніли. Він постійно програвав у пам'яті події, що передували зникненню доньки десять років тому в Единбурзі.

Еллі була у тому віці, коли частота нічних кошмарів досягла піку. У ніч перед зникненням їй наснився поганий сон. Кейт поспішно вибралася з ліжка й побігла втішати її, а тоді залишилася у доньчиному ліжку до світанку. Вранці Алекс приготував сніданок і вдягнув Еллі. Попри всі тривоги минулої ночі, вона радісно

передчувала, як кататиметься на своєму новому велосипеді в Медоуз. Вона дозволила татові вдягнути її – це було частиною їхньої змовницької гри.

– Нога numero uno[6 - Номер один (іт.)], – мовив він із грубо вдаваним італійським акцентом, тримаючи її рожеві шкарпетки. Наче маленька Попелюшка, вона дозволила підняти і скерувати свою ніжку. Він продовжив, надмірно пародіюючи скунса Пепе:

– Але ж, о, qu'est-ce que c'est?[7 - Що це? (фр.)] Що в нас тут? Месьє Пупок стирчить назовні. Схоже, доведеться поставити його на місце.

Схопивши її, він занурився обличчям у її животик і подув у нього, спричинивши невимовний звук – наче хтось пукнув. Її ніжне тільце пахло жимолостю й корицею. Еллі звивалася, борсалася й крутилася від радощів, верещала, аби він припинив. Коли батько відпустив її, дівчинка грайливо намагалася вмовити його зробити так ще раз.

Він допоміг їй натягнути теплий вовняний светр. Слідуючи заведеному між ними ритуалу, вона потерлася носом об його ніс і, усміхнувшись, ніжно обмацала його обличчя кінчиками пальців, мов сліпа. Алекс замружив очі й насолоджувався відчуттям, яке виходило за межі тактильного, віч-на-віч, пізнання.

Він пішов до дружини, яка покійно дозволила віднести її назад до їхньої спальні, коли перші промені сонця торкалися окраїн Единбургу. Досі напівсонна, Кейт всміхнулася з-під простирадл і притягнула його за шию до себе. Вони поцілувалися, і він відчув запах її губ зі сну. Відчув тепло ліжка на своєму обличчі. У коридорі Еллі наспівувала собі імпровізовані дитячі віршики і стрибала по дерев'яній підлозі.

Озираючись у спогадах назад, він міг зазначити певну мить – з точністю до секунди, – коли кожен візуальний, звуковий, тактильний зовнішній подразник був чітко окреслений у його голові. Часові згортання і тріщини відчувалися так яскраво, що здавалося можливим здійснити подорож у часі до тієї самої долі секунди. Вітмен пам'ятав, як сидів на ліжку, як дружина тримала його за руку, теплий запах сну, Еллі, що стрибає в коридорі. Він пам'ятав, як подумував лишитися вдома – може, вдасться зайняти Еллі малюванням новими крейдами й набором акварельних фарб, які вони їй купили. Але відкинув цю ідею, сказавши собі, що такої сонячної суботи цього року більше не буде.

Вони вийшли в ясний, але холодний єдинбурзький ранок. Дорога до Медоуз від Марчмонт-роуд забирала небагато. Це було по-справжньому вишукане місце: великий парк, прокреслений асфальтованими пішохідними доріжками, усіяний деревами і вкритий добре доглянутими зеленими газонами. Разом із прилеглим Брантсфілд-Лінкс він створював зелений пояс навколо міста на багато гектарів. Навесні кожна доріжка була усіяна по краях рожевими пелюстками, тоді як у серпні нижню половину займали циркові намети, і звично було бачити, як циркачі цілими днями відпрацьовують свої номери на прилеглих територіях.

Удалині, за роздвоєними кронами дерев здіймалися до неба зубчасті обриси Солзберійських скель. Там, на вершині Трону Артура, просто на фоні неба блукали туристи. Чіпляючись ззаду за самохідний колісний транспорт, прямували на північ скейтбордисти до свого традиційного місця зборищ на площі Бристо-сквер.

Навколо йшла гра в крикет і фрізбі. Групи людей різнилися, наче племена: вони жонглювали, читали, обідали, вигулювали собак, грали в футбол, каталися на роликівих ковзанах. Еллі хотіла до фургона «Сирника» – так вона його називала. «Сирник» приїздив щоп'ятниці й щонеділі і привозив сири аж із Франції й морозиво прямисінько з «Теско». Алекс нагадав їй, що сьогодні субота. Вони проминули арку Щелепи навпроти перетину з Медоу-плейс, де завітчані вишні віддано стерегли перехрещені стежки, і попрямували до тенісних кортів – адже східна частина парку ніколи не отримувала ранкового сонця, і туман нерідко висів у ній подовгу. І коли вони досягли західної частини Мелвіль-драйв, поблизу високих Масонських стовпів, перші думки про плакат «Франкенштейна» промайнули в голові Вітмена. Там, у Каліфорнії, Вальдано з нетерпінням чекав, коли отримає його.

Коли Вітмен ішов слідом за Еллі, чи хтось переслідував його серед груп людей? Може, безлика фігура, що зауважувала їхню розмову, колір велосипеда Еллі, поглинені думками очі Вітмена? Чи зупинилася ця фігура разом із ними, щоб погладити фокстер'ера, який гуляв зі своїм господарем?

Вітмен увійшов до телефонної будки з боку Мелвіль-драйв і сказав Еллі покататися на велосипеді поблизу. Вона почала нити, він запевнив її, що це забере лише хвилину. Натискаючи кнопки номера Вальдано, він слідкував за тим, аби не втрачати її з поля зору. Вона розважалася, примудряючись не висмикувати своїх маленьких ніжок з-під педальних ремінців і змушуючи себе їздити по асфальту. Поряд із нею нікого не було.

Доки секретарка Вальдано з'єднувала Алекса з самим колекціонером, він кидав часті погляди в бік Еллі. Вальдано підтвердив, що його цікавить плакат «Франкенштейна», і Вітмен відповів, що шукатиме його. Звісно, він уже знав джерело в Лондоні – нерозважливого власника, який гадки не мав, чим володів. Одноаркушний плакат «стилю А» був одним із п'яти відомих уцілілих екземплярів. Вітмен уявляв, як поїде туди і придбає плакат майже за безцінь, а тоді змусить Вальдано змагатися з іншими колекціонерами на закритому аукціоні.

Зараз навколо Еллі було вже більше людей. Її обминув бігун; пройшла жінка з собакою; двоє юнаків із борідками в толстовках з емблемою Единбурзького університету; інша жінка, з цигаркою в роті й татуюваннями на руках, ляскала свою зарюмсану дитину. У телефоні Вальдано казав, що заплатить щедрю шестизначну суму за плакат. Він дав Вітмену номер, на який йому можна було телефонувати в будь-який час. Вітмен порився в кишені й схопив ручку. Глянув крізь скло – Еллі всміхалася йому. Він усміхнувся у відповідь. Погортав сторінки записника, шукаючи чисте місце, і почав записувати номер. Знов озирнувся в бік велосипеда. Еллі не було.

Велосипед самотньо стояв на пішохідній доріжці. Він випустив слухавку. Чути було, як голос Вальдано питає його, чи він ще там. Він вийшов із будки. На цю мить ним володіла радше рішучість, ніж тривога. Він висварить її, посадить знову на велосипед і попередить, щоб вона більше ніколи (ніколи-ніколи) не тікала. Зазвичай вона цього не робила, та, може, якийсь блискучий предмет на землі чи собака біля квітучої вишні привернули її увагу, і вона пішла подивитися. Може, вона впала з велосипеда і тримається десь неподалік. Він зробив кілька розмашистих кроків і зазирнув за єдине дерево, під яким вона могла знайти прихисток. Там її не було.

Відступивши, він почав роззиратися довкола. Вона не могла бути далеко. Доки не вибігла на проїжджу частину, нічого поганого з нею трапитися не могло, а Еллі ніколи не любила шумних і стрімких автівок. Він повернув назад до Мелвіль-драйв. Кілька машин проїхали повз; жодної ознаки того, що на шосе трапився нещасний випадок. Він спробував розслабитися. Вона мала бути десь поряд. Зрештою, таку маленьку дитину важче помітити одразу. Хай там як, він пришвидшив кроки, і так само пришвидшився його подих. На цю мить він уже розумів, що його стурбоване обличчя й поведінка привертають увагу. Жах від того, що могло трапитися, прокинувся в ньому лише тоді, коли він зробив глибокий вдих і з усієї сили вигукнув доньчине ім'я.

Можливо, якась фігура буденно пройшла повз нього, приховуючи щось у своєму мішкуватому пальті, але Алекс шукав дитину, а не дорослого. Тепер уже він стрибав, намагаючись окинути поглядом усе навколо, чи то викрикуючи, чи то завиваючи її ім'я. Люди оберталися до нього, мабуть, помилково приймаючи за одного з червононосих безпритульних джентльменів, котрі частенько бувають у парку. Вони полишали свої кошики для пікніка й гітари і збиралися навколо нього. За кілька хвилин ті люди вже знали, що Еллі п'ять років, знали, що востаннє її бачили, коли вона каталася на велосипеді біля того дерева, що на ній був вовняний светр, що в неї була лялька. Люди, які обступили його, більше не належали до окремих племен, уже не були бігунами, споживачами барбекю, гравцями в футбол, відпочивальниками – вони були потенційними батьками. І все одно Алекс почувався самотнім. Він намагався розштовхати їх – вони перекривали йому видимість. Він чув фразу «маленька дівчинка», яку промовляли пішоходи-спостерігачі, охоплені загальним переполохом. Ця атмосфера тиснула, душила його.

Люди говорили наперебій, пропонуючи інформацію чи власну думку, але все було тихо. Він помітив, як під'їхала й зупинилася поліцейська автівка з боку Мелвіль-драйв. Двоє полісменів підійшли поговорити з ним. Від слів «зникла» і «дівчинка», що лунали з кожних вуст, його нудило. Він притулився до дерева. Біля ніг стояв велосипед Еллі. Крізь тріскіт у поліцейській рації лунав голос. Алекс повідомив, як усе було, і відповів на їхні запитання, не приховуючи жодного факту. Їхній спокійний та втішний тон не мав на нього жодного впливу, хіба що здавався образою. Вони повторювали по рації опис Еллі, і зі станції лунав у відповідь викривлений голос. Закон був на його боці. Дідько, усі чоловіки й жінки в парку були на його боці. Якщо вона кудись пішла, її знайдуть. Якщо її забрали, тоді... він миттєво обірвав цю думку.

І побачив третього полісмена, оточеного спостерігачами, який щось строчив у нотатнику. Так, вони бачили маленьку дівчинку на велосипеді. Ні, вони не бачили, що з нею сталося. Її батько був у телефонній будці. Може, він знає краще. Діти цього віку можуть заблукати, ви ж знаєте.

Молода жінка дивилася на Алекса й плакала. Серед людей він завважив торговця французькими сирами. Утім, це був не його робочий день. Вони розділилися на групи – чоловіки й жінки, об'єднані обставинами, які шокували, і розійшлися в різних напрямках, повільно й ретельно прочісуючи місцевість. Але безрезультатно. Хтось запропонував підвезти його додому, але Алекс відмовився.

На цю мить вітер підсилювався і різкими поривами обдував його спітніле чоло. Він бачив, як усе просто: прийшов у Медоуз із дитиною на велосипеді, а повертався лише з велосипедом.

4

Вітмен розстебнув блискавку рюкзака й поклав ноутбук на стіл у вітальні. Поряд із комп'ютером він виклав записи з теки Вальдано, а також власні довідкові матеріали. Усе необхідне для куріння тримав під рукою. Увімкнув ноутбук і почав скручувати цигарку, чекаючи, доки завантажиться текстовий редактор.

Відсюрбнув міцного напою з чарки і поклав цигарку в скляну попільничку. Дослідження Вальдано велося у відповідності до інформації з «Історії вікторіанського кіно» Натаніеля Ньюбі. Підсумовуючи все, що було знайдено на цю мить, він записав:

Найзагадковіша таємниця в історії кіно поєднує в собі потяг, зникнення, невітшну родину, патентні війни.

В історії кіно нечасто визнавали, що саме Единбург є місцем народження рухомих картин.

Америка і Франція поспішили приписати винахід кіно чи то Томасу Едісону, чи то братам Люм'єрам.

Запис на плівці, зроблений і продемонстрований в Единбурзі в 1888 році, випереджає славетні рухомі зображення, представлені в Парижі і Нью-Йорку, на сім років.

Хронологія (з документів Вальдано)

1841 – народження Огюстена Луї Секюлера в місті Метц, Франція.

Батько – майор артилерії французької армії, офіцер Почесного легіону, близький друг піонера фотографії Луї Жака Манде Дагера.

Освіта – відвідував коледжі в Парижі й Буржі, брав післядипломну роботу на кафедрі хімії в Ляйпцизькому університеті. Ранні ознаки творчої натури виявив у Парижі, займаючись малюванням олійними та пастельними фарбами й художнім гончарством.

1881 – прибуття до Нью-Йорка, знайомство з групою художників, творців кругових панорам – колосальних стінних розписів, які полегшують «ефект присутності», якщо розташувати глядача в центрі експозиції. Жереб було кинуте.

1885 – переїзд до Единбурга. Початок розробки 16-об'єктивної кінокамери. Приєднання до мідноливарної майстерні «Вітлі Партнершип» на правах партнера у відділі арматури.

1885 – знайомство з окультистом Карлайлом Істроу, якого дехто вважав надфілософом ніцшеанського гатунку, а інші – шарлатаном і прислужником диявола. Попри світські витівки Істроу, вони лишилися добрими друзями.

Листопад 1885 – подання документів на отримання патенту на перший в Америці кінознімальний апарат, метод і обладнання «Для створення живих картин природних ландшафтів і життя» на базі комплексної 16-об'єктивної камери і проектувальних систем. Камера використовувала дві вузькі пластини світлочутливого желатину, експоновані крізь об'єктиви, що послідовно приводилися в дію електромагнітними імпульсами. На той час ані Едісон, ані Люм'єри ще не розпочали своєї роботи з дослідження рухомих картин.

Грудень 1885 – одруження з Елізабет Вітлі, донькою його друга й партнера. Вони мали двох дітей, Адольфа і Зої.

Липень 1888 – запис руху кінного транспорту через Південний міст, зроблений шляхом встановлення на скло желатинових позитивів, з'єднаних, своєю чергою, у довгу стрічку, що переміщувалася перед кадровим вікном. Перша людина в історії, що зафільмувала і спроектувала рухомі зображення. Секюлер усвідомив, що для проєкції картин потрібне більш жаростійке середовище.

1888 – зникнення Карлайла Істроу з публічного життя.

Початок 1889 – стала можливою гнучка форма целулоїду (її створив Александр Паркс у 1856 році). Приблизно у цей час за допомогою Істроу Секюлер записав на плівку рухому картину, яку назвав «Seance Infernale». Досі вважається, що запис зник.

1889 – Секюлер підготував обладнання для поїздки до Нью-Йорка. Він переконав Елізабет і дітей знайти в Нью-Йорку гідний майданчик для публічної демонстрації свого винаходу. Нарешті вони забронювали маеток Джумель у Вашингтон-Гайтс. Там мала відбутися демонстрація безпрецедентного винаходу. Однак цього так і не сталося.

Осінь 1889 – поїздка Секюлера до міста Діжон, Франція, на тиждень до брата Альберта перед поверненням до Нью-Йорка на час публічної демонстрації.

Понеділок 16 вересня, 1890 – брат посадив Секюлера на потяг до Парижа, де на вокзалі Гар-де-Ліон його чекали друзі Карлайл Істроу і банкір на ім'я Ричард Вілсон. Потяг прибув до Парижа. Секюлера в ньому не було. Більше його ніколи не бачили, ні живим, ні мертвим. Поліція обшукала місцевість між Діжоном і Парижем. Досі жодного сліду винахідника чи його особистих речей не знайдено, як немає і пояснень його зникнення. Усе, що збереглося, це дві кінокамери і три фрагменти плівки з його майстерні в Единбурзі.

Вітмен перевірив погляд з екрана комп'ютера на CD-ROM у теці Вальдано. Вклавши його в дисковод ноутбука, він виявив, що Вальдано додав MPEG-файли з уцілілими записами Секюлера. Він переглянув їх один за одним, а тоді набрав:

Уцілілі твори

Сцена в садах на Принцес-стріт

Адольф Секюлер, Джозеф і Сара Вітлі та Гарріет Гартлі в садах на Принцес-стріт роблять щось на кшталт імпровізованого «паровозика», танцюють і сміються. Сара Вітлі йде задом наперед, фалди пальта Джозефа Вітлі розвіваються.

Зауваження: Сара Вітлі, теща Огюстена Секюлера, померла у віці 72 років, за десять днів після того, як був відзнятий цей епізод.

Знято зі швидкістю 12 кадрів на секунду 14 жовтня 1888 р.

Джерела:

Королівський Единбурзький музей, 52 кадри, хронометраж 2,11 секунди за швидкості 24,64 кадра на секунду.

Національний музей Лондона, 20 кадрів, хронометраж 1,66 секунди за швидкості 12,00 кадрів на секунду.

Рух транспорту через Південний міст

Рух транспорту вздовж дороги – легко впізнати единбурзький Південний міст. Візки, запряжені кіньми. По-діловому вдягнені пішоходи в циліндрах йдуть по вулиці. Чоловік з бородою курить люльку, зупинившись на мосту і дивлячись у камеру.

Відзнято зі швидкістю 12-20 кадрів на секунду.

Джерела:

Королівський Единбурзький музей, 65 кадрів, хронометраж 2,76 секунди за швидкості 23,50 кадра на секунду.

Людина, що виходить з-за рогу

Бородатий робітник у спецівці проходить повз будівлю фабричного типу.

Непідтверджене джерело робить висновок, що цей епізод був записаний 16-об'єктивною камерою. Те саме джерело стверджує, що Секюлер надсилав колодієві зразки своїй дружині. Вони зображують «зміну поз французького робітника в національній сорочці, знято на авеню Трюден».

Джерела:

Королівський Единбурзький музей, 14 кадрів.

Музеї Единбурга і Лондона не відновили й не відредагували його з причини низької якості зображень. Аматорське оновлення матеріалу виконали підручні Вальдано.

Акордеоніст

Адольф Секюлер грає на гармоніці біля сходів свого будинку, рухаючи ногами в такт музиці.

Джерела:

Королівський Единбурзький музей, 20 кадрів. Невідновлений і невідредагований, як сказано вище.

Вітмен припинив друкувати й повернувся до «Руху транспорту через Південний міст». Він додав:

«Людиною, що йде через міст, може бути Карлайл Істроу, друг родини Секюлерів».

Вітмен відірвав погляд від екрана. Зняв окуляри й потер очі. Темрява ночі прокралася до квартири, розбавлена лише сяйвом екрана і тлінням цигарки. Він

підняв чарку, виголошуючи тост.

– За тебе, Бакенбарде. З нетерпінням чекаю, коли знайду твою ничку.

І тут Вітмен почув якийсь звук у будинку. Він і без того почувався неспокійно й напружено. Схопив мисливського ножа, якого тримав під ліжком, й оглянув кожну кімнату будинку в пошуках злодіїв. Усі звуки зникли.

Легко було піддатися болісній ностальгії у спогадах про Еллі. Вночі у ліжку, коли заплющував очі, у тій безодні просторового сприйняття перед тим, як заснути, він бачив її – теплу й чарівну мару. Безсоння відбирало все, що тоді промайнуло перед його очима, і він переживав втрату знов і знов.

Іще звук – наче щось впустили на підлогу в іншій кімнаті. Жодного сумніву. Речі не можуть хаотично переміщуватися в просторі. Має бути причина. Хтось – чи щось – зрушив цю річ з місця.

Вітмен пройшов на кухню. Підніс руку до вимикача, але зупинився на півдорозі. Тепер із кухні чувся інший, протяжний звук, зовсім поряд. Шепоти. Він стояв у темряві – рука застигла на вимикачі. Шепоти пронизували кімнату.

Він клацнув вимикачем. Внутрішній голос, намагаючись дати цьому раціональне пояснення, раз у раз повторював:

«Забудь – ти не можеш утекти, дурню. Усе те, чого ти боїшся, дістане тебе з тіней і зтягне до себе».

Але це спрацювало – спалах світла у кухні відігнав обридливі думки, відкривши все таким, як було завжди. Більше жодних тіней.

Звук крапання з крана.

Він підійшов до раковини й туго закрутив кран. Усе. Але впевненості досі не було.

– Агов? – гукнув він, миттєво відчувши, яка це дурість. Він зробив крок до дверей кухні, за якими не було нічого, окрім завіси темряви, а тоді зупинився. Квартира була, наче увігнута камера.

Чи був у ній шепіт? Ніколи не зайве перевірити. Знов узяв ніж. Тримав його, готовий до бою, і напружено прислухався. Чи міг хтось притулитися до протилежної стіни, так само прислухаючись до нього? Він тихо рушив у передпокій.

Обшукав кожную кімнату, шафу, комору в квартирі, й не знайшов ніяких грабіжників. Шукав скрізь, окрім однієї кімнати. Додаткова спальня мала належати Еллі, коли вони повернуться всією родиною з Шотландії; тепер там був кабінет і проекційна. Якщо в дім хтось вломився, він мав бути там – можливо, розмірковував, чи вдасться загнати ті проектори чи он той портрет Ернста Любича на стіні.

Він глибоко вдихнув, готуючись дати відсіч. Наразі йому не терпілося дізнатись, хто там ховається. Стиснувши ніж, він спробував вільною рукою відчинити двері. На секунду двері піддалися, але зупинилися, відчинившись лише на пару дюймів.

Хтось стояв за ними.

Він інстинктивно відсахнувся, притулившись до стіни. Вичекав наступну секунду. Потім, не відходячи від стіни, повільно поклав руку на двері й спробував знову. Щось досі перешкоджало, але звук – він збагнув тепер – був цілком матеріальний, наче від якогось предмета.

«Припини. Це не мрець».

«Звідки тобі знати? Ти гадав, що бачив доньку біля “Воллмарта” лише годину тому».

Він усім тілом наліг на двері. Ті розчахнулися, віджбурнувши те, що стояло за ними, до дальньої стіни кімнати. Почувши дзвінок, збагнув, що це було.

Стояв за дверима, і його губи тремтіли. Дивився на доньчин велосипед, що лежав на підлозі навпроти стіни. Від удару сидіння для ляльки зламалося і валялося тепер, мов небажаний шматок пластикового сміття. Задні колеса були цілі, як і дзвоник на кермі. Еллі зникла понад десять років тому, проте Алекс так і не зміг позбутися більшості її речей; вони досі лежали в її кімнаті в Единбурзі, точнісінько так, як вона їх залишила. Єдиним, що він забрав із собою до Лос-

Анжелеса, був велосипед – символ спогадів про той день. Це зловісне нагадування він завжди тримав у дальньому кутку кімнати, біля робочого столу, де іноді затримувався його погляд. Велосипед ніколи не пересували. Але зараз він лежав на боці, перехняблений, сидлом до стіни. Сидіння для ляльки було відламане.

Досі стискаючи ніж, він окинув поглядом порожню кімнату, наче та могла дати відповіді. Не міг збагнути, як велосипед опинився за дверима. Це було безглуздя. Він перевіряв вікно: воно було щільно зачинене, як він його й залишив. Поклав ніж і схилився над зламаним велосипедом зниклої доньки.

І коли кінчиками пальців провів уздовж рами велосипеда, ймовірно пояснення цієї пригоди ошелешило його. А може, це він у страшному нападі скорботи зайшов до кімнати й перемістив велосипед? Він не хотів думати, що це означає. Божевілля. Може, він ходить уві сні, пересуваючи предмети в домі?

Підібрав зламани частини, а потім те, що залишилося від велосипеда, і відніс на кухню, де поклав у пластиковий пакет. І зарідав.

Частина II

3 грудня

5

Коли вони були вдома, Еліот бачив їх мало не щоранку, адже вони мешкали у квартирі навпроти. Зазвичай мати або няня водили дівчинку гуляти. Еліоту не подобалася няня. Він вважав, що вона надто прискіпується до дитини.

Він частенько стояв біля вікна й дивився на дорогу, що вела від сходів. І часом бачив її, як вона тримає маму за руку своєю долонькою в рукавичці.

Одного разу він стояв просто за ними в черзі до пекарні на Південному мосту. Дівчинка жодного разу не глянула на нього, проте він спостерігав за її

потилицею й косами, стягнутими у хвіст, що спадали трохи нижче плечей вигадливими пасмами.

Іншого разу, коли їх не було вдома, він помітив, що мати залишила задне вікно незамкненим. Він відчинив вікно і проник до квартири. Його обійняли запахи. Він ліг на ліжко дівчинки, а потім на мамине. Перебрав одяг у шафі, притискаючи його до носа й розмовляючи з ним. Одяг пахнув божественно. Йому не хотілося йти.

Він сам того не усвідомлював, але, уже вперше побачивши, як вони виходять із дверей, знав: це саме ті, хто йому потрібен. Звісно, він не був божевільним – розумів, що це лише фантазія. І так би все й залишилось, якби не його одержимість Грандіозним планом. Він частенько марив про них наяву, вигадував сюжети про те, як раптово зустрічає їх і якось знайомиться – може, здійснює героїчний вчинок, рятуючи дівчинку. Потім вони дізнаються про все, що він зробив. Її мати буде зачарована й аплодуватиме йому, а потім вийде за нього, і все решта стане історією. Нічого брудного – то було вже пізніше.

Бували інші часи. Одного разу він побачив, як мати вдень заходить до будинку одного молодика, а виходить пізно вночі, з розкуйовдженим волоссям. І він знав, чим вона займалася. Кілька днів Еліот переслідував молодика й усе чекав. Він був на межі зриву. Одного разу він сів позаду того молодика в автобусі до площі Святого Ендрю. Спостерігав за ним двадцять хвилин, доки той не вийшов. Він був близький до того, щоб зірватися. Але вона ніколи більше не зустрічалася з тим чоловіком, тож він облишив це. Допоки не з'явився наступний молодик, а потім ще інший, і все відбулося так само.

То були дні, коли Еліота мучили нічні жахіття. У тих снах вона зазвичай кричала, перш ніж він трахав її і спалював живцем. Донька дивилася, мовчазна, беземоційна, така несхожа на милу і жваву себе.

– Бачиш, що я мушу робити? – казав він дівчинці, а тоді вона починала плакати. – Бачиш, що я мушу робити, щоб ти не стала такою само, як вона?

А тоді він обливав бензином її матір. Та благала про вибачення. Іноді він приймав вибачення, і донька йшла з ним, і він оволодівав ними обома, увесь у бензині й із сірником наготові. Найчастіше, однак, він дивився, як її пожирає полум'я. Вона безперервно кричала, і її донька теж безперервно кричала, і він прокидався весь

у поті та інших огидних мокротах. То були особливі часи.

6

Смерть було констатовано, обставини її приховував сумнівний збіг подій.

Тіло знайшли в одному з вузьких проходів (так званих завулків), розташованих обабіч Королівської Милі поміж старих будинків. Вхід у брукований завулок був із вулиці Гай-стріт між кав'ярнею та індійським рестораном, далі той тягнувся до кам'яного подвір'я обох закладів.

Завулок Ковенант. Понад триста років тому в будинку на цій замкнутій вуличці був підписаний Національний Ковенант[8 - Урочистий маніфест шотландського національного руху на захист пресвітеріанства, виданий у 1638 р. Став підґрунтям для об'єднання шотландців у боротьбі проти абсолютистської політики Карла Першого.], цьому передувала втрата тисяч життів. Цього морозного єдинбурзького ранку тут обірвалося ще одне життя, згасло між кам'яними стінами завулка.

Джорджина Макбрайд – трохи молодша за тридцять, з волоссям до плечей і значком детектива-сержанта на нагрудній кишені – звернула в завулок, і в цю мить уперше відчула гострий запах паленого. Фургон криміналістів був припаркований – з порушенням правил – на дорозі поблизу завулка. Перший лікар із експертної групи вже констатував смерть. Офіцери служби безпеки очепили завулок від краю до краю. Біле простирадло було зафіксовано так, щоб перехожий не бачив нічого, окрім тіней по той бік кордону. Знімальна група щойно прибула, фургон з моргу вже чекав. Макбрайд трохи постояла на вході в завулок, вагаючись, доки помічник констебля змахом руки не поманив її за стрічку, що відмежовувала територію, де знайшли тіло. Густіли сутінки, і завулок виглядав чарівним, хоча й покинутим.

«Відлюдне місце для смерті».

Помічник констебля провів її крізь завулок. Він швидко торохтів, простягнувши їй пару одноразових нітрилових рукавичок.

– Судмедексперт каже, що вона неповнолітня, – зокрема повідомив він.

– Я чула, що вона дуже обгоріла.

Він похмуро всміхнувся.

– О, ще й як. Та, гадаю, вам краще глянути самій, – відповів він, ведучи її вглиб завулка.

Групи експертів і фотографів зібралися на маленькому п'ятачку, де, як вона здогадалася, було тіло. Вона впізнала двійко молодших офіцерів карного розшуку з Сент-Леонардз і кількох полісменів із коледжу Феттес – усі вдягнені в фірмові білі одноразові комбінезони експертів-криміналістів. Вони робили останні фотографії. Їй здалося дивацтвом, до чого це все звелося: хаос місця злочину перетворився на акуратну добірку складових дрібної мозаїки. Пензлі змахували бруд із землі у пластикові пакети для доказів; камери й штативи пересували з місця на місце, вміло роблячи контекстні знімки; все запаковували, маркували, приводили до ладу і вносили в систему. Небагато речей спричиняють стільки паперової роботи, як убивство.

Прокурор розмовляв із судмедекспертом доктором Маретом. Побачивши, як Макбрайд наближається до тіла, судмедексперт кивнув їй. Доктор Ерміс Марет мав слабке підборіддя, а його обличчя, вочевидь, нечасто бачило сонце. Волосся кольору літнього вранішнього туману виглядало так, наче на ньому ставили експеримент із використанням електричного струму. Гострі очі мружилися за окулярами в сталевій оправі, наче уламки блакитного скла. Він завжди мав цей зсутулений анемічний вигляд, що натякав на роки тяжкої праці. Був програмним директором судової медицини в Единбурзькому університеті й часто виконував обов'язки судмедексперта в поліції Лотіана і Шотландських кордонів. Координував патологоанатомічні аспекти чималої кількості резонансних розслідувань, як-от катастрофа в Локкербі й стрілянина в Данблейнській початковій школі.

На іншому боці провулка Макбрайд помітила свого напарника, детектива-інспектора Гая Джонсона, який продивлявся папери. Вона не зауважила його присутності. Її повністю захопили рештки, що лежали між ними. Наблизившись до тіла, вона вже безпомилково відчувала сморід горілої плоті. Глянула на мерця – і їй перехопило подих.

Вогонь пожер шкіру й тканини, перетворивши тіло – те, що від нього залишилося – на почорнілий згарок плоті й кісток, обвуглену маленьку ляльку, яка лише дуже віддалено нагадувала людську істоту. Внутрішні органи виступали з чорної безформної маси, що колись була тулубом. Більші кісті збереглися, але дрібніші були спалені дощенту; вуглець вигорав, доки від кісток не зосталася лише сіра крихта. Схилений на бік череп валявся, наче викинутий гарбуз. Вона глянула на руки: маленькі, вони належали...

«О, Господи, ні! Це дитина. Це дитина».

Нігті були неприкрашені й обкусані до м'яса. Краї стрижнів променевої й ліктьової кісток стирчали з обгорілої тканини зап'ястка темно-бурштинового кольору, що ставав геть чорним ближче до кістки.

Обвуглені стрижні великих і малих гомілкових кісток проглядали серед обох мас почорнілих фрагментів, що були колись стопами. Вона побачила короткі обпалені недогарки, що стирчали від краю кінцівок; жінка збагнула, що то ребра дитини. Були й інші пошкодження, порізи й надломи. Залишки плоті й кісток встигли обгризти пацюки. Вона відчула наплив жалю і чогось іще: скорботи, навіть любові, народженої з почуття несказанної втрати.

«Бідолашна, бідолашна дитина».

Жінка відігнала від себе жалі – вони не допоможуть.

– Гадав, ти будеш тут раніше за мене, – почувся хриплий голос. Детектив-інспектор Гай Джонсон виринув з-за її спини й став поряд. Він телефонував їй до офісу повідомити, що в них новий труп у завулку Ковенант.

– Мала закінчити деякі справи у штаб-квартирі, – сказала вона, ні на мить не відводячи погляду від решток. Підвела очі й побачила його похмурий вираз – він дивився на спалену дитину.

Джонсон був худорлявим чоловіком із ластовинням на обличчі й охайним каштановим волоссям; стрижку він не змінював усі ті п'ять років, що Макбрайд знала його. Їй здавалося, ніби він народився на світ із цією зачіскою. Його рот прикрашали короткі чітко окреслені сиві вуса. Довгий ніс видавався вперед між проникливих очей, повіки часто посмикувало через брак сну. Вираз його обличчя

завжди був зосереджений і серйозний, а ось поведінка – не завжди.

До них підійшов судмедексперт доктор Марет.

– Добра новина, – сказав він. – У нас досить сечі для аналізу. Може, отримаємо якусь ДНК.

– Він влаштував жертві золотий дощ?

Марет кивнув.

– Судячи з усього, вже після спалення.

– Щоб довершити наругу.

– Як ви знаєте, що це вона?

– Через будову скелета, – Марет вказав на те, що залишилося від тазової кістки, присипаної попелом, та все ж помітної. – Лобкова кістка тазу надто широка для дитини чоловічої статі. Потім, на кістках помітні місця з'єднання з м'язами: надбрівні дуги, очниці, щелепи – вони надто маленькі. Це жінка. Судячи з довжини стегнової кістки й відсутності зрощування епіфізарної пластинки, я сказав би, що їй не могло бути більше шести років.

– Які-небудь ознаки зв'язування?

– Її ноги і руки були зв'язані, але то було до спалення.

– Звідки ви знаєте? Мотузка мала б згоріти з усім іншим.

– Жар вогню змушує м'язи скорочуватися в міру того, як із них випаровується вода. Сильніші м'язи приводять руки й ноги у зігнуте положення, і це утворює жорстку захисну позу, яку ми тут бачимо, з долонями, стиснутими в кулаки, як у боксера на рингу, – те, що ми називаємо бійцівською позою або боксерською стійкою. Якби кінцівки були зв'язані, коли її підпалили, руки й ноги були би прямі.

– Важко збагнути, як це могло статися без рідкого палива чи чогось подібного. Довелося б застосувати каталізатор, щоб отак підпалити її, правильно?

Марет кивнув.

– Ми проведемо хроматографію, побачимо, що він застосовував.

– Якісь документи, гаманець, прикраси?

– Усе розплавилось. Жодних прикрас, як бачите. Однак є шрам на животі. На вигляд ніби хірургічний. Може стати відправною точкою в упізнанні.

Він зробив рух головою, наче подумки відзначаючи це для себе.

– Я продивлюся подробиці в базі даних зниклих осіб, – сказав Джонсон. – Побачимо, чи буде збіг. Раса, зріст, вік – щось, що допоможе скласти профіль?

– Ви впевнені, що з тіла нічого не зняли? Може, знайшли якийсь слід від особистих речей? – сказала Макбрайд, і Джонсон здивовано покосився на неї.

– Нащо ти це кажеш? – спитав він, але Макбрайд не відповіла.

Кам'яниста земля під тілом була вкрита слизькою коричнюватою кіркою. Та сама масниста субстанція лежала і навколо решток.

– Що це таке коричневе? – спитала вона.

– Тілесний жир.

– Непоганий стимул триматися подалі від смажених сосисок, – заявив Джонсон.

– Кажи за себе, – відповів Марет. – Найважливіша їжа за день.

Позаду них почувся характерний звук: когось із полісменів нудило. Колега тримав руку на його спині, намагаючись заспокоїти.

Макбрайд повернулася до решток.

– Скільки часу минуло після смерті?

– Достатньо, – відповів Марет. – Треба буде дослідити тривалість розпаду в аміно-і летючих жирових кислотах з м'язів. Зазвичай вогонь їх знищує, але стан цього тіла такий, що кількості м'якої тканини може вистачити для проведення необхідних аналізів. Грунтуючись на активності комах на неспаленій тканині, припускаю, що смерть, яку ми бачимо, настала не більше десяти годин тому. Встановлювати точний час смерті доведеться трохи довше, з певної кількості причин. По-перше, холодна погода уповільнює швидкість розпаду. По-друге, через сам характер смерті.

Він побачив їхні обличчя – спантеличені вирази, які він надто часто спостерігав у студентів – і пояснив:

– Зазвичай трупне заклякання настає у м'язах, оскільки джерело енергії для м'язових скорочень вичерпано. За нормальних умов це стається за три години після смерті, залишаючи м'язи твердими, доки тіло не почне розкладатися. Але передсмертна боротьба мала б прискорити процес, адже тоді резерви енергії вичерпуються і трупне заклякання настає швидше.

Джонсон вказав на череп. Він лежав серед попелу, схиляючись набік, і в тім'ї зяяла глибока діра.

– Це слід від удару по голові?

Марет похитав головою.

– Не обов'язково. За інтенсивного вогню температура така висока, що рідини всередині черепа випаровуються. Внутрішньочерепний тиск продовжує зростати, оскільки єдині можливі віддушини перекриті м'якою тканиною. Різке підвищення газового тиску означає, що настане певна мить, коли ємність вже не зможе стримувати його, і тоді... – він склав долоні разом й одразу ж відсмикнув їх, – «бабах»!

– Господи Ісусе, – Макбрайд уявила собі всі злети й падіння підліткового й дорослого життя, яких не знатиме ця дівчинка: подорожі, університет, керування машиною, закоханість. Вона спробувала збагнути, що могло коїтися в думках дівчинки протягом останніх хвилин її недовгого життя.

«Облиш особисте. Дивися на загадку».

Вона вказала в бік виходу із завулка на тротуар Гай-стрит, де стояли два огрядні сміттєві баки.

– Ті баки зазвичай стоять на вході до завулка. Тут так вузько, що вони блокують дорогу пішоходам, так?

Джонсон кивнув.

– Хочеш сказати...

– Він або увійшов із заднього кінця, або перекинув тіло через баки на вході.

– І точно мав бути сильним, якщо ніс її так довго і вона не пручалася.

Макбрайд розвернулася обличчям до Марета.

– Хто знайшов тіло?

Судмедексперт вказав на низенького лисого гладкого чоловіка, який сидів на уступі на іншому кінці завулка.

– Альберт Мерсі, сміттяр.

Макбрайд підійшла до нього.

– Містере Мерсі. Я детектив-сержант Макбрайд. Як ви почуваетесь?

Чоловік шоковано трусив головою.

– В житті не бачив мерця. Тобто, до того, як його покладуть у труну, розумієте?

– Ми хочемо зробити все якомога легше і швидше. Мені лише треба, аби ви розповіли, що саме побачили.

Він ледве стримував сльози, намагаючись не дивитися за спину детектива-сержанта, де лежало тіло. Джонсон наблизився до них, занотовуючи розмову.

– Я пройшовся завулком і спочатку не помітив, що щось не так, – сказав Альберт Мерсі. – Хотів зайнятися баками, аж тут унюхав щось горіле. Подумав був, що хтось жбурнув у них одну з тих клятих цигарок, але нічого такого не було. Тоді я побачив дитину. Хто міг таке зробити?

Макбрайд кивнула.

– Я мало не попрощався зі сніданком, – додав він, прикриваючи долонею рота.

– Ви бачили тут поблизу кого-небудь? – спитав Джонсон.

Сміттяр знову затрусив головою.

– Сьогодні надто холодно, – сказав він, видихаючи клуби пари. – Навіть для бездомних.

Макбрайд вказала на його сміттевий візок, який стояв біля підніжжя завулка.

– Нам знадобиться все те сміття, що ви зібрали у цій місцевості.

Він кивнув на знак згоди.

– Ви знаходили щось таке раніше? – спитав Джонсон.

Сміттяр на секунду замислився, а тоді вказав на схід, на гору, що височіла над містом.

– Мертвих кіз, курчат біля Колтон-Гілл. Дивні якісь люди в цьому місті.

– Містере Мерсі, боюся, мені знадобляться ваші чоботи.

Чоловік глянув униз на свої чоботи, зауваживши прилиплі до них часточки людської плоті, що перетворилися на попіл, з місця, де він стояв над тілом.

– Ох, чорт забирай...

– Лише так я можу викреслити ваші сліди, – сказала Макбрайд. – Вам просто треба буде підписати форму, і ми надішлемо їх вам назад.

– Ви збожеволіли? Викиньте їх. Спаліть. Ніколи більше їх не надягну, – сказав він, одразу ж розв'язуючи шнурівки.

Позаду них Марет запитував експертів-криміналістів, чи закінчили вони зйомку. Фотограф ще раз клацнув, зробив останню фотографію решток, а тоді ствердно кивнув. Попередні нариси було вже зроблено, потрібних заходів ужито. Технік зі збору доказів, відповідальний за цей завулок, завершив роботу навколо тіла й перемістився на периферію місця злочину. Пара медиків чекала в кутку з ношами. Те, що залишилося від тіла, вони мали запакувати в білий мішок і відвезти до міського моргу на розтин.

Детектив-сержант Макбрайд подивилася в бік Гай-стріт. Скоро це місто заповнять туристи і, незважаючи на холод, фотографуватимуть одне одного поряд із Меркат-Крос, Вільямом Броуді і рештою туристичних місць Единбурга, підіймаючись зграйками до замку чи прогулюючись уздовж Кокберн-стріт, щоб купити собі спіритичну дошку. Удалині лунали сирени.

– Тебе щось вразило у цій справі? – запитав її детектив-інспектор Джонсон.

– Ні.

– А тоді що це було, з особистими речами жертви?

– Тобто?

– Ну, знаєш, коли ти спитала судмедексперта, чи є ознаки того, що з тіла щось зняли, – він поклав руку на свою посивілу бороду. – У тебе є якась здогадка, правильно?

Вона кивнула.

– Гадаю, я знаю, хто відповідальний за це.

7

У літаку було не дуже людно. Вони пролітали високо над рясними золотавими й зеленими фермерськими угіддями. Лазурове небо простягалось над полями, які швидко поступилися зеленим схилам, а потім горам. Зі свого сидіння біля вікна Вітмен обернувся до сусіда й дивився, як із його пухких губ зриваються м'які хмарки повітря з сигарним запахом. А потім поринув у власні думки.

Останні шість тижнів він ішов по слідах, що могли вивести на винахідника Огюстена Секюлера і його загублений фільм «Seance Infernale». Але ті сліди давно вистигли. Думки про невдалі спроби знайти цінну підказку невпинно крутилися у нього в голові, доки він дивився, як залізобетонні схеми його розслідування натикаються на глухі кути і замкнені двері.

Хоча існувало багато місць, що цікавили Вітмена в його пошуку, відомі йому зачіпки давно зникли звідти, якщо взагалі колись існували. Прототип 16-об'єктивної камери був виготовлений у Парижі, і саме там було відзнято «Людину, що виходить з-за рогу». Мало того, будинки, у яких мешкали в Нью-Йорку Елізабет і Адольф, знесли п'ятдесят років тому, поховавши під уламками цементу будь-які свідчення чи таємниці.

Його наступною зупинкою був Лондон: Музей науки на Виставковій вулиці, де схід символізував мистецтво, а захід – науку. Він дихав на скло, вдивляючись у камери Секюлера. Першою була 16-об'єктивна камера, яка робила серію знімків на плівку з паперовою основою, застосовуючи шістнадцять незалежних фотозатворів, що спрацьовували один за одним. Вище кріпилися два візири. Під час роботи два котки плівки рухалися по черзі, кожен розташований за блоком із восьми об'єктивів, і знімали близько шістнадцяти кадрів на секунду.

Особливо зацікавила Вітмена друга камера, із єдиним об'єктивом. Вважалося, що саме цією камерою знімали «Сцену в садах на Принцес-стрит» і «Рух транспорту через Південний міст» у 1888 році. Можливо, це була камера, якою користувався Секюлер, щоб зафільмувати «Seance Infernale» – що б не крилося під цією назвою. Технічна документація поряд із експозиційною вітриною стверджувала, що камера виготовлена в Единбурзі в 1888 році й близька до технологій, які застосовуються донині. Корпус камери змайстрував Фредерік Мейсон, місцевий тесля. Дерев'яні деталі не були подряпані; легке гондураське червоне дерево корпусу, його багряний блиск, клиноподібні з'єднання й підставка яблуневого дерева – усе пасувало одне до одного, наче ключ до замка. Камера використовувала два рулони неперфорованої плівки три восьмих дюйма завширшки, намотані на пару котків позаду об'єктива. Плівка утримувалася для експонування пласкою мідною пластиною, момент знімання контролювався за допомогою вбудованого дискового мідного затвора, що обертався позаду об'єктива в той самий спосіб, що й сучасний затвор.

«Клац – відімкни, клац – замкни, ось ти це бачиш, а ось уже ні».

Камера також слугувала проектором, для цього її задня частина була обладнана електричною лампою.

Вітмен спитав чергового працівника, чи є ще документи в якомусь запліженому кутку, які він міг прогледіти. Спершу той відповідав неохоче, але щойно зачув хрускіт купюр, від стриманості й сліду не лишилося. Помічник куратора супроводив Вітмена до задніх кімнат.

Там він знайшов кореспонденцію – телеграми, датовані 1953 роком. Вони були від онука Секюлера, Альбрехта Генгаггера, який переїхав до Швейцарії і питав, чи міг би хранитель музейних фотографій показати камери його племіннику, який на той час саме відвідував Лондон. То був цілий пласт інформації, що здавався вагомим і породжував надію на швидке досягнення мети. На листі була марка Лозанни. Принаймні це було щось матеріальне. Якщо племінник чи його родина досі живі, можливо, вони могли б надати певну інформацію про загадкового батька кінематографу. Але від інформаційного бюро в Лозанні Вітмен не добився нічого, вартою уваги – адреса справді Альбрехта Генгаггера, але номер телефону не було. Це був останній шанс для Вітмена; він вирішив летіти до Швейцарії і все з'ясувати.

Дорогою до аеропорту він зупинився у

, і двома вулицями нижче натиснув дзвінок квартири з терасою. Звідти вийшов, тримаючи плакат «Франкенштейна» у захисному тубусі з чорного пластику. Після десяти років він нарешті зібрався з силами забрати його у нерозважливого колекціонера в Лондоні. Відтак блукав порожніми вуличками району, назви якого не знав, тримаючи плакат, який вони з Вальдано рішуче налаштовані були знайти того дня, коли зникла Еллі.

Нарешті Вітмен зупинився посеред темної безлюдної алеї, уздовж якої тягнулися брудні сміттєві баки. На мокрому бетоні туди-сюди снували щури. Він втиснувся за кам'яну стіну, дістав із тубуса плакат і поклав до порожньої металевої урни, що валялася на алеї. Витягнув із кишені запальничку й підпалив плакат. Його обличчя було безпристрасне, попри те, що в глибині очей наростав жах. То ось який вигляд мають сто тисяч доларів у вогні. Він просто стояв, дивлячись, як плакат стискається в полум'ї.

Літак перетнув частину озера Леман і річки Рони, перш ніж капітан оголосив посадку в місті Женева. Виписуючи кола, виляючи й провалюючись у повітрі, літак наближався до міського аеропорту на березі озера.

Цікавим моментом в історії Секюлера для Вітмена було те, що оригінали негативів утрачені. Уцілілий відеозапис був результатом роздрукування на фотопапері та їхнього монтування у стрічки з понумерованих кадрів. Кожна стрічка містила чотири вертикальні кадри, пронумеровані послідовно. Можливо, оригінал плівки було порізано, щоб зберегти відеозапис, хоча це лише припущення. Хто саме зробив ці стрічки, також невідомо.

Химерні події спричинилися до того, що більшість друкованих фотокадрів зникла. Останній записаний номер кадру «Руху транспорту через Південний міст» був 129. Це мало означати, що запис містив щонайменше 129 кадрів. І все-таки епізод, представлений у музеї, складався лише з двадцяти кадрів: зі 110-го по 129-й. Таким само чином запис «Сцени в садах на Принцес-стрит» містив двадцять кадрів. При цьому анімаційний епізод, продемонстрований публіці, складався менше ніж із двадцяти відсотків оригінального запису. Вальдано мав рацію: було щось дивне у цій розбіжності. Решта кадрів могла бути знищена, втрачена. Або ж і досі перебувати деінде.

Саме на Единбург Вітмен розраховував найбільше. Інформація про роботу Секюлера і той факт, що тут він удосконалив свій винахід, давали підстави припускати важливість цього місця. Відоме було розташування єдинбурзької майстерні Секюлера – десь на Принцес-стрит, гарній і широкій вулиці, що відокремлювала Старе місто від Нового. З'явившись там, він виявив, що в колишній майстерні тривають ремонтні роботи – хтось згори розширяв приміщення під універмаг. Вітмен знайшов головного на будівництві. Давши хабаря, почув, що його сповістять, «якщо з'явиться щось цікаве».

На додачу до цього був задокументований перший єдинбурзький дім Секюлерів-Вітлі в Рамзей-Гарденз. Однак після того, як Елізабет і Адольф – дружина і син Секюлера – переїхали до Сполучених Штатів, Огюстен залишився в Единбурзі й переїхав до іншого будинку, припустімо, з фінансових причин – Секюлери втрачали гроші щодня, доки він зволікав із демонстрацією власного винаходу. Там, у новому будинку, він удосконалив камери. Точна адреса цієї останньої резиденції, однак, була невідома.

Поштовх, виск гальм – і вони опинилися на асфальті Женевського аеропорту. Двері відчинилися, і нечисленні пасажири потяглися до виходу.

8

Кілька хвилин залишилося до відправлення потяга до Лозанни. Вітмен скрутив чергову цигарку. Поряд із ним дівчинка-підліток чиркнула сірником, щоб запалити одну зі своїх «Мальборо Лайтс». Він відійшов від неї. Поклав рюкзак на кришку сміттового бака. Коли вогник запальнички торкнувся цигарки, він помітив дещо краєм ока. Чоловік повернув голову.

Удалині майнули золотаво-жовті очі.

– Плуто, – прошепотів він.

Граційна котяча фігура стояла біля валізи дівчинки по той бік платформи. Він завмер, і його внутрішнє око накрило павутиння спогадів. Спочатку він подумав, що кіт належить дівчинці. Але потім той підкрався до найближчої лави, проліз під сидіннями, поміж ніг пасажирів, які нічого не помітили, і вибрався на інший бік. Мотляючи хвостом, кіт дременував до жовтої лінії, наче теж чекав на потяг.

Видовище було абсурдне. Бездомні тварини в швейцарському місті. І не будь-де, а на залізничному вокзалі. Сміх та й годі. Неможливо, навіть якби тварина не нагадувала так сильно...

Ні, це безглуздя, цього бути не могло. Усі вони схожі.

Працівник потяга перетнув платформу, промовив щось у явно службовий телефон на стіні, кинув слухавку, перевів стрілку і кинувся до дверей. Часу було обмаль. Потяг стояв із відчиненими дверима.

Вітмен нарешті зійшов по східцях до вагона, коли засвистів свисток. Кондуктор зачинив за ним двері. Крізь вікно на протилежному боці він мигцем побачив котячий силует – той чкурнув у коридор і зник у тінях. Вокзальна платформа проносилася повз на все більшій швидкості, й вагони рипіли і грюкали в такт одне одному.

Вітмен пробирався вздовж проходу між кріслами до свого вагона. Протискаючись по вузькому коридору й намагаючись тримати рівновагу, він нарешті знайшов своє місце. Повісив пальто на гачок і сів. Продовжуючи визирати надвір, спантеличений, він порився в рюкзаку й дістав теку Вальдано.

Зачаровано дивився у вікно і не міг зосередитися. Зрештою відкрив теку Вальдано й узявся дочитувати хронологію зникнення Огюстена Секюлера після того, як той сів на потяг до Парижа 16 вересня 1890 року:

1891 – Едісон подав заяву на отримання своїх перших патентів на кінознімальний апарат.

1894 – відкриття перших кіносалонів у Нью-Йорку.

Грудень 1895 – брати Люм'єри здійснили перший комерційний показ фільму в Парижі. Елізабет і родина Секюлерів одразу запідозрили нечесну гру, особливо коли побачили, як Люм'єри й компанія Едісона приписали собі те, що родина вважала винаходом Секюлера.

Федеральний закон Сполучених Штатів визнавав людину померлою лише за сім років після зникнення, що завадило родині Секюлерів подати позов проти Едісона і його сучасників. Байдуже, що Секюлер прийшов до запису і проєкції рухомих картин раніше за будь-кого іншого; його супротивники отримували суттєво більше зиску від зниклого винахідника, ніж від мертвого.

1901 – родина Секюлерів зрештою змушена була об'єднатися з компанією «Мутоскоп» під час патентних війн компанії з Едісоном. Адольф Секюлер працював із ентузіазмом, збираючи докази з батькової майстерні, до якої – за загадковим збігом обставин – вдерлися одразу після зникнення Секюлера. Хижі адвокати «Мутоскопа», однак, мали власні плани й маніпулювали Адольфом Секюлером задля досягнення своєї мети. Юридичні представники Едісона намагалися повністю спростувати висновки Секюлера, тоді як адвокати «Мутоскопа» підтримували його свідчення лише настільки, наскільки вони послаблювали аргументацію Едісона. Найважливіший доказ Адольфа – батькові камери так і не були представлені «Мутоскопом», оскільки це перекреслило б усі претензії на винахід нового пристрою як Едісона, так і їхні власні. До розчарування Адольфа, камери залишилися в машині під стінами судової зали попри те, що адвокати дали йому підстави вірити, що зрештою продемонструють їх на суді.

1902 – під час розгляду справи, коли суд з'ясував, що Едісон був не першим винахідником рухомих зображень, Адольф Секюлер уже не був присутній на оголошенні вердикту. У липні минулого року його знайшли мертвим, біля тіла лежала мисливська рушниця. Офіційний висновок: нещасний випадок, але родина Секюлерів – те, що від неї залишилося – була непохитна: це все результат нечесної гри. Вони вважали, що конкуренти – особливо Томас Едісон – у насильницький і протизаконний спосіб прибрали Огюстена й Адольфа з дороги.

1999 – у французьких поліцейних архівах виявлено фотографію потопельника, яким міг бути Секюлер.

2001 – прибутки кіноіндустрії, обожнюваної глядачами всіх вікових груп, досягли позначки в 40 мільярдів доларів.

2002 – загадка: що сталося з французьким винахідником? Що сталося з «Seance Infernale»?

Вітмен дістав із теки чорно-білу фотографію і знову кинув погляд на зниклого винахідника. М'які турботливі очі, міцної статури чоловік метр дев'яносто – дев'яносто два на зріст. Геній, що не знав собі рівних, який на сім років випередив братів Люм'єрів, на сім років випередив Томаса Едісона.

Сім років.

Під час розслідування Вітмен відчув дивний зв'язок з винахідником із бакенбардами. Вони намагалися спілкуватися крізь простір і час через розсіяні клаптики фільму під назвою «Seance Infernale».

Була ще одна причина, з якої цікавість Вітмена до Секюлера зростала. Цей факт нечасто згадували в книгах про кіномистецтво, і Вітмен не знав про це, доки не знайшов інформацію в теці Вальдано. Це сталося за два роки до зникнення Секюлера, коли винахідник, його дружина і двоє дітей ще мешкали в Единбурзі. Як і в більшості зловісних випадків, що траплялися в Единбурзі, подію задокументували шотландські журналісти, зокрема Роберт Чемберз. Що саме трапилося тієї ночі, думки розходилися, і різні документи містили драматичні подробиці, вигадані, щоб додати гостроти новинам.

Хоча джерела не змогли назвати точну адресу Секюлера в Единбурзі, вони зазначили, що родина мешкала в небезпечному районі, де повно темних алей і занедбаних орендованих жител – у місці, «де зло втрачає звабу, постаючи в усій своїй ницості». Секюлер допізна працював у майстерні на Принцес-стрит, доки решта родини перебувала вдома, готуючи вечерю. Його дружина Елізабет мала намір навідатися в крамницю трикотажу і спробувала вмовити дітей супроводжувати її. Адольф погодився, але Зої хотіла подрімати. Елізабет дозволила їй піти спати і наказала Адольфові залишитися й наглядати за сестричкою, а сама пішла.

Відчинивши парадні двері, вона побачила у світлі чоловічий силует. І не зважила на нього. Чоловік начебто не звертав на неї уваги, а в цій місцевості зазвичай бувало людно по закінченні робочого дня. Прогулянка виявилася марною, крамниця вже була зачинена на ніч. Як вона розповіла згодом, її не було вдома не більше двадцяти хвилин. Цього саме вистачило, щоб врятувати її від долі, яка спіткала тих, хто був усередині.

Коли Елізабет повернулася, то побачила, що за вікнами будинку суцільна темрява. Двері замкнені. Утім, вона могла випадково їх замкнути, коли виходила. Постукала у двері: жодної відповіді. Прислухалася до тиші й почула кроки на сходах. Подумала, що це Адольф спускається, аби відчинити їй. Але ніхто не підійшов.

Жахливе передчуття захлеснуло її, і вона почала гатити в двері, привернувши увагу перехожого. Джордж Олні, нічний вартовий, прийшов на допомогу. Він теж постукав у двері, але без жодного результату. Галас розбудив кількох сусідів, вони повиходили дізнатися причину. Один із них розбив вікно на нижньому поверсі, і так вдалося проникнути в будинок. У домі було тихо. Вони кинулися сходами вгору, гукаючи дітей.

У кінці коридору холодним протягом повіяло з проходу, що вів до дитячої кімнати. У цьому вузькому приміщенні вони знайшли Адольфа Секюлера, який лежав долілиць на підлозі. Хлопчик був весь у крові, але не своїй – після уважного огляду з'ясувалося, що він не зазнав фізичних ушкоджень. Однак був такий шокований, що не міг розмовляти кілька тижнів. Люди обшукали будинок, викрикуючи ім'я Зої, але її ніде не було. На той час під стінами будинку зібралося ще більше сусідів, деякі з них увійшли в дім. Вони високо тримали свічки над головами, шукаючи злочинця, і хтось побіг до міської поліції по допомогу. Більше Зої Секюлер ніколи не бачили.

Вітмен знову визирнув у вікно. Подолавши звивистий шлях між золотавими полями, потяг в'їхав у тунель, щоб виринути назустріч безкрайому синьому простору озера Леман, за яким тягнувся величний гірський хребет, затуляючи обрій. Великий маєток, яким міг бути Рів-де-Пранжен, вивищувався над горами. Виноградники були розлиті по всьому рельєфу, наче вино на воді, за озером поміж зеленого масиву виринали пологі дахи шале. Така картина породжувала синдром Стендаля – частково від подиву. Ніщо не вказувало на появу озера чи гірського хребта. Наче Аліса, що падає в кролячу нору, потяг пірнув у тунель і виринув у казковій країні чудес серед гір, виноградників і замків, і все це було оповито маревом великого озера. Кондуктор, брязкаючи ключами, підійшов і перевіряв квиток Вітмена. Той закрити теку, схопив пальто й рюкзак і підвівся. У дальньому кінці коридору двері залишилися відчиненими, і раптовий порив вітру мало не вирвав газету з рук якогось чоловіка. Вітмен притримав двері для літньої жінки, і та прослизнула повз, холодно кивнувши.

Він перейшов до вагона-ресторану, відчуваючи, як реве гребля в нього під ногами. Замовив сендвіч і сів за найближчий стіл, що підстрибував під час руху потяга. Повз вікно промайнув сигнальний стовп, а тоді похмура покинута платформа, назву якої годі було розібрати через швидкість потяга і темне від хмар небо. Вітмен мав непевне відчуття, що його переслідують, стежать знайомі обличчя у спалахах цигарок, ховаючи свої риси за чирканням сірників; персонажі у верхньому одязі, які підходять до телефонів-автоматів і роблять вигляд, що набирають неіснуючі номери; обличчя, приховані за сонячними окулярами й газетами, що з'являються в різних місцях і навіть у різних країнах. На той час, як він дійшов до кави, потяг уже наближався до Лозанни.

За кілька хвилин його ноги ступили на бетонну платформу вокзалу Лозанна-Бангоф. Він проминув каси продажу квитків на внутрішні рейси і вийшов на вулицю, опинившись перед універмагом і «Макдональдзом». Небо виглядало непривітним, вкритим темно-сірою завісою, що затуляла Старе місто. Вище у горах Собор Богоматері темнів над обрієм міста, наче сокіл у засідці.

Єдине слово спадало на думку: лад. Усе працювало мов годинник із якоюсь патологічною охайністю; навіть будівлі зводилися без жодних фантазій. Люди, котрі поспішали причепуреними вуличками, мали ніжно-помаранчевий колір облич і здоровий рум'янець, наче щоранку натирали щоки мандаринами, перш ніж узятися до сніданку за 150 франків. Чоловіки ворушили кінцівками з упевненістю успішних людей. Жінкам достатньо було наморщити носика і крутнути стегнами, щоб закохати в себе будь-якого чоловіка.

На тротуарах Авеню-де-ля-Гар було не проштовхнутися від туристів. Студенти в гостроверхих шапках і щасливі покупці каталися туди-сюди на фунікулерах, що підіймалися з кам'янистих котловин до Ля Сіте. Біля підземного переходу, що слугував входом на платформи, за пересувною ідальнею скрипач із запалом справжнього віртуоза награвав хорал «Ісусе, моя душа радіє» з кантати Баха. Вітмен подивився на круглий годинник над знаком «Лозанна – столиця Олімпійських ігор». За чверть полудень.

Він попрямував до таксі, що стояло праворуч. Дав водієві адресу, й авто з гудінням покотилося вздовж північного узбережжя Женевського озера, крізь тихі напівзаміські пейзажі Сен-Сюльпіс. Таксі проторохтіло кам'янистою ділянкою шосе, потім, біля місцевого ресторану, звернуло ліворуч під гору. Мальовничі парки і захоплені пляжі тяглися вздовж усього берега. Уступи, перерізані

ущелинами, височіли над озером. Він озирає буйні зарості дикої рожі на півдні, з боку Моржа, за якими простягалися оповиті виноградом алеї й низинні містечка, збудовані навскіс через стрімкі потоки. Місцевість розділялася смугами пляжів і була пересипана показними середньовічними резиденціями й бездоганними маєтками. Багатії ховали свої просторі гаражі й розкішні патриціанські хорони за високими кам'яними стінами. Густо насажені височенні дерева довершували справу. Просто біля озера й мису з причалом стояла церква в романському стилі, і її квадратна дзвіниця вивищувалася над рештою будівлі. Два сторіччя тому на прилеглих землях Наполеон Бонапарт провів огляд війська, яке незабаром мало відзначитися в Маренго.

Таксі зупинилося біля кованої залізної брами. Вітмен розплатився з водієм і сказав йому зачекати, на випадок, якщо його візит виявиться невдалим. Він не був упевнений, що онук Секюлера Альбрехт Генгаггер досі мешкає тут, а тим паче, що він погодиться з ним зустрітися. І все-таки цей чоловік мав володіти інформацією про Секюлера чи «Seance Infernale». Маючи лише одну адресу, із якою міг працювати, Вітмен написав листа кілька днів тому. У ньому він повідомляв, що навідається сюди цього дня і саме о цій порі й сподівається, що це буде зручно, але часу на відповідь не дав. Однак він надіявся, що лист було складено в достатньо продуманій манері, аби його прийняли.

Він вийшов із машини, вдихаючи свіжий запах озера. Небо виглядало загрозливо; наближалася буря. Залізна брама була відчинена. Мабуть, його чекали. Він окинув оком маєток, оточений похмурими деревами.

Це була розкішна заміська резиденція в неоготичному стилі, із товстими вапняковими стінами і трьома зубчастими арками над входом. Гостроверхі башточки з прикритими жалюзі вікнами, окремих купол із подвійною обшивкою, прикрашений пологим мансардним дахом. Нижче криволінійні золочені планки підкреслювали круті схили різьблених дахів і точені арки з орнаментальними підвісами. Цинкові модильйони і ліпнина на карнизах зі скульптурною елегантністю й шармом минулих часів вінчали різнокольорові вікна з ромбічними решітками.

Ворота скригнули і, клацнувши, стали на місце. Вітмен рушив доріжкою, викладеною теракотовою плиткою й обсадженою по боках оповитими плющем деревами. Дзюркотіли фонтани посеред маленьких ставків, прикрашених водяними рослинами. Вітер дмухав йому в спину, підганяючи вперед. Порослими мохом кам'яними сходами він піднявся до парадних дверей. Подзвонивши,

прочитав напис над виступом над дверима: «AD PATRES»[9 - До праотців (лат.)].

«Якщо трохи пощастить», – подумав він. Ніхто не відповів, тож він подзвонив знову. Сховав руки в кишені, озирнувся і став роздивлятися мармурову статую біля фонтанів, розмірковуючи. Таксі досі чекало біля воріт.

Коли він уже хотів подзвонити вдруге, почувся гамір всередині будинку. То був голос – чийсь крик – слідом за яким пролунав приглушений звук: щось із грюкотом впало на підлогу. Він вирішив удруге не дзвонити.

«Маленька любовна сварка Альбрехта з його швейцарською дружиною?» – подумав Вітмен. Хто б там не був, він явно не хотів, щоб його турбували.

Цілком незворушний, він попід вологими кущами обійшов будинок, пригнувши голову. Шукав відчинене вікно, але всі були зачинені зсередини. Спробував двері чорного ходу, але ті були замкнені. А потім побачив те, що шукав: з того боку будинку, що виходив на захід, фіранки на вікні першого поверху колихалися на вітрі. Вікно, як він збагнув, не відчиняли – його відкрили силою, вдавивши скло всередину.

Збентежений, але зацікавлений, він просунув голову в отвір між фіранками й зазирнув усередину. Їдальня зустріла його темрявою. Все було тихо. Обережно, щоб не порізатися об скло, він вліз усередину і ступив у цілковиту чорноту кімнати.

«Котячим кроком», – прошепотів він собі під ніс. У будинку стояв характерний запах старого приміщення. Всі фіранки були зсунуті, і це справляло враження заплуженої будівлі, де ніхто не мешкає. Повільно рухаючись у темряві, він намацував шлях в обхід обіднього столу і крізь кухню. Очі були йому поганим помічником, але слух напружився. Він просковзнув крізь половинчасті двері й увійшов до вітальні. По мірі того, як зір призвичаївся до темряви, перед ним проступили сходи.

На підлозі лежала жінка, нерухома. Уламки скла, сліди крові на підлозі, поруч носовичок і клейка стрічка. Вітмен підійшов до жінки й опустився навколішки. Її очі були заплющені. Він не побачив руху за спиною. Він його відчув. Повалився вперед, розпластавшись на килимі. Спробував перевернутися, але тієї миті, коли розгледів темну фігуру, все провалилося в чорноту.

Хтозна, скільки часу минуло, коли Вітмен прийшов до тямі. Гострий біль пронизував його череп. Він застогнав, обмацуючи лоба. Перед очима постали розмиті обриси обмазаної глиною стелі.

Краєм ока він побачив руку, що тяглася до нього, і здригнувся. Від цього голова розболілася ще дужче. Це була жіноча рука, з нігтями, фарбованими у криваво-червоний колір. Вона тримала маленьку, обгорнуту харчовою плівкою пластикову емність, всередині якої плескалася якась рідина.

- Лід, - сказав французькою жіночий голос.

Він прийняв його з чимось середнім між «дякую» і стогоном. Щось впивалося йому в груди. Його окуляри. Хтось - певно, власниця голосу - поклав їх туди. Він збагнув, що перебуває в іншій кімнаті, не в тій, де знепритомнів. Лежав на канапі з синелевою оббивкою, обабіч якої стояли французькі крісла з левами на тканині. Стіни прикрашав орнамент із ніжного позолоченого листа й архітектурні медальйони, надаючи кімнаті замиського шарму. Це була вітальня з антикварними меблями, прикрашена вікторіанськими порт'єрами і мережаними фіранками. На мармуровій стільниці вікторіанського столика стояв горбатий патефон.

Вітмен упізнав рояль «Бехштейн», що займав один із кутів кімнати. Він пробирався повз нього, ідучи до сходів, хоча на цю мить був недостатньо при тямі, щоб це пам'ятати. Примостив окуляри на місце. Потім привстав із канапи. Ноги торкнулися східного килима, і він побачив перед собою жінку.

Вона була висока, і їй було далеко за тридцять, майже під сорок. Середньої довжини чорне волосся розкуйовджене під час боротьби, а темно-червона помада розмазалася по щоках. На ній була чорна спідниця і топ із коротким рукавом. Після бійки вона була схожа на дорогу повію. Її криваво-червоні нігті стискали пачку з льодом на його голові. Іншою рукою вона тримала мобільний телефон. Зелені очі, що відливали холодним металом, окинули його знервованим, але проникливим поглядом.

- Vous ?tes americain[10 - Ви - американець (фр.)], - мовила вона.

У голові йому досі паморочилося, а він питав себе, як багато вона знає. Міг уявити її підступною княгинею вампірів у вишуканій білизні в гіпнотичному танці.

– Ви розмовляли самі з собою, поки були без тями, – сказала вона.

Залізна брама, замкнені двері, розбите вікно, сходи; неприємна жінка, що прийшла до тями й тепер стояла перед ним.

І жбурнула Вітменові його гаманець. Він сказав собі перевірити потім, чи щось зникло.

– Ви нишпорили в моїх речах?

– Я мала знати, чи ви небезпечні, чи просто невдало обрали час, – вона поклала руку з телефоном на свою струнку талію. З ображеним обличчям постукала ногою по підлозі, чекаючи пояснень від Вітмена.

– Я...

– На вас напали, так.

– Хто?

– Я знаю не більше за вас.

Її манера розмовляти була різкою і квапливою, наче вона вже знала, що він зараз скаже. Схоже було, що їй кортить зателефонувати в поліцію й покінчити з цим, забути про все і, може, зірвати з себе цей одяг і розслабитися в гарячій ванні. Він намагався припинити уявляти собі останнє.

– Мені не подобається, коли люди вдираються до мого будинку.

Він хотів попросити вибачення.

– Я не...

– Знаю, – сказала вона. – Я поміркувала, доки ви були без тями. Той, хто увірвався сюди, вирубив нас обох. То, може, мені варто подякувати вам? – вона не чекала на його відповідь, наче взагалі не сподівалася її почути. – І все одно постає питання, що ви взагалі тут робили?

Він уместився на краю канапи – голова досі розколювалася від болю, – заледве намагаючись знайти слова.

– Отже, містере Алекс Вітмен. Перш ніж я зателефоную в поліцію, чи не будете ласкаві розповісти мені, що вас сюди привело?

– Я мав зустрітися з паном Альбрехтом Генгаггером.

Вона припинила тупцяти ногою й окинула його здивованим поглядом, кліпнувши очима.

– Коли ви розмовляли з Альбрехтом Генгаггером?

– Я не розмовляв.

Вона рішуче кивнула, наче це все пояснювало.

– Ви не знаєте, чи зможе він мене прийняти?

– Він уже двадцять п'ять років як помер, – сказала вона.

Вітмен заплющив очі, відчуваючи біль і розчарування. Цього треба було очікувати. Він відкинув голову назад, торкнувшись подушки, і зітхнув. За стіною темряви виявився остаточний глухий кут.

– У зв'язку з чим ви хотіли з ним зустрітися?

– Мене цікавить Огюстен Секюлер.

Вона з розумінням схилила голову й поклала телефон на стіл. Вирішила приділити йому трохи більше уваги.

– Ви чули це ім'я раніше? – спитав він, проводячи рукою по обличчю.

Вона розсміялася.

– Бувало, і не раз.

Він кивнув, досі відчуючи запаморочення.

– Мене звати Елена. Елена Генгаггер.

Вітмен насупив брови.

– Який стосунок до...

– Альбрехт Генгаггер був моїм батьком.

– Тобто, Секюлер...

– Мій прадід.

Вітмен сів, а жінка розповідала йому, що вона єдиний живий нащадок родини Секюлерів-Генгаггерів.

– Але... як? – мовив він. – Як таке можливо?

– Що ви маєте на увазі?

– Син Секюлера, Адольф, помер від нещасного випадку на полюванні 1901 року. Як мені відомо, він не був одружений і не мав дітей.

Вона ствердно кивнула.

– А донька Секюлера Зої зникла маленькою дівчинкою.

В її очах знову промайнув сталевий відблиск.

– Зої Секюлер зникла ненадовго. Незабаром вона знайшлася.

– Мое розслідування нічого про це не каже. Коли це сталося?

– Певно, невдовзі після патентних війн із компанією Едісона. На початку 1900-х, гадаю.

– Це понад десять років після її зникнення!

– Більш-менш, – сказала вона. Груба арифметика мала сенс.

– Ніхто не подумав розпитати? Тобто про те, що сталося.

Вона похитала головою.

– Її зникнення було інцидентом так само загадковим, як і зникнення її батька.

Вона схилилася на бильце крісла, і на секунду визирнули її шовкові панчохи.

– Моя бабуся була дуже ексцентричною пані. Жінкою з багатьма талантами. Георгіанське диво, можна сказати так. Але вона ніколи по-справжньому не змішувалася з юрбою чи навіть із власною родиною. Ніколи не розмовляла про своє зникнення. Мені вдалося побачити її вже наприкінці її життя, коли вона мало не втратила його. На той час вона перенесла два інсульти. Але досі мала ту саму добру посмішку. Хоча насправді була вже не при собі.

Вітмен кивнув. Він уявив собі, як мати Зої справді не хотіла розбиратися в тому, що сталося. На той час, коли Зої зникла з її життя, вона вже втратила чоловіка і двох дітей. Потім раптом, нізвідки вона отримує доньку назад. Певно, вона ніколи не ставила питань, що трапилося і як.

– Гадаю, ми обое могли б випити бренді, – сказала Елена. – А потім ви розповісте мені, чому мій прадід цікавить вас, містере Вітмен.

- То це так ви заробляєте на життя? Шукаєте кіно? - вона повільно опустилася на канапу поряд із ним, і її спідниця зовсім трохи задерлася.

- Іноді, - він ковтнув бренді. Воно зігріло йому горло і, здавалося, полегшило біль у черепі й шиї. - Часом це реквізит із фільму чи предмет, пов'язаний із певним кіно. Іншим разом це сам фільм. Люди наймають мене шукати найпотаємніші речі.

- То ви щось на кшталт археолога. Чи детектива, - мовила вона з усмішкою. - Як Індіана Джонс чи Філіп Марлоу, non?[11 - Хіба не так? (фр.)]

- Гадаю, можна й так сказати.

- Отже, люди наймають вас шукати речі. Що саме ви намагаєтесь знайти? Я так розумію, це щось пов'язане з моїм прадідом.

- Мене найняли знайти фільм, який вважається його твором.

- Фільм? - перепитала вона, насупивши брови й намагаючись збагнути. - Секюлер не був режисером, він був винахідником.

- На користь цього є деякі свідчення. Розбіжності щодо кількості кадрів чи вцілілого матеріалу, а також лист від людини на ім'я Карлайл Істроу - він згадує фільм, який ми вважаємо твором Секюлера.

Здалося, що на цих словах вона здригнулася. Відчувши її нетерпіння, він простягнув їй теку з матеріалами розслідування.

- Іншими словами, - сказала вона, гортаючи нотатки, - у вас майже жодних свідчень узагалі.

Вона всміхнулася.

- Здається, ім'я Секюлера дуже популярне в наші часи.

- Що ви маєте на увазі?

Вона перетнула кімнату й зупинилася біля стенду, що тримав старе дзеркало. Потяглася за нього й дістала скриньку. Погляд Вітмена блукав по її тілу, зупинившись на задній частині стегон. Вона відчинила скриньку й дістала цигарку.

«Курить тишком-нишком», – подумав Вітмен.

Жінка взяла губами цигарку й нахилилася до нього. Він підніс вогник запальнички так, щоб підпалити кінчик.

– Пару тижнів тому сюди телефонував чоловік і ставив запитання. Що мені відомо про Огюстена Секюлера, чи маю я якісь матеріали, пов'язані з його життям, і так далі. Він здавався доволі наполегливим. Мені було цікаво, тож наступного дня я зателефонувала за номером, який він мені лишив. Там було глухо.

«Божевілля, – подумав Вітмен. – Хтось шукає мій фільм?»

Чи це був випадковий історик-кінематографіст, якому не терпиться поповнити черговим тривіальним фактом чергову енциклопедію кіно вікторіанських часів?

– Гадаєте, то була нечесна гра, до якої входило зникнення вашого прадіда?

Вона усміхнулася, дивлячись просто йому в очі.

– Ви запитуете мене, чи вважаю я, що Томас Едісон убив Огюстена Секюлера?

Вітмен кивнув.

– Як альтернатива версії «Він утік із дружиною м'ясника – чи з самим м'ясником».

– Мало хто залишається добродесним, коли до винагороди – лише одна смерть.

– Що ви маєте на увазі?

Вона похитала головою.

– Мій прадід був мертвий з тієї миті, як здійснив свій винахід. Зафільмувавши рух, він фактично впіймав на плівку чудовисько. Не дивно, що лиходії з його оточення зуміли скористатися його загибеллю. Чи був винуватцем Едісон... сказати не можу.

– Ви б мені дуже допомогли, якби розповіли ще щось про Огюстена, окрім тих небагатьох фактів, які я знайшов у книгах і довідкових матеріалах, – сказав він.

На секунду вона замислилася, і її крижані очі спалахнули.

– Я могла б зробити для вас набагато більше, містере Вітмен. Що скажете про мемуари його дружини?

– Елізабет Секюлер писала мемуари?

– Неопубліковані мемуари, – з усмішкою сказала Елена. – Вона намагалася запропонувати їх до колекції, але зникнення її чоловіка не вважалося вартим уваги. Вочевидь, вона почувалася безсилою через такий стан речей – зникнення, некомпетентність усіх навколо і, як наслідок, несправедливість. Гадаю, то було все, що вона могла зробити. Коли ніхто не розуміє чи коли нікого немає поряд, можна лише викласти все на папері. Це, звісно, не Джеймс Бозвелл[12 - Джеймс Бозвелл (1740–1795) – шотландський біограф, відомий життєписом свого сучасника, критика й поета Семюеля Джонсона, який вважається найкращим біографічним твором в історії Великої Британії. Його ім'я стало символом біографа, чиї життєписи ґрунтуються на особистих спостереженнях.], але може бути важливим для вашого розслідування.

Вона загасила цигарку, встала й відчинила шухляду туалетного столика. Він чув шелестіння паперів і коробок. За секунду вона голосно вилаялася.

– Щось не так? – гукнув Вітмен з канапи.

– Їх немає, – сказала вона. Її обличчя визирало на нього з-поза столика. – Усе, що пов'язано з Огюстеном Секюлером, я тримаю тут. Нічого цінного не зникло – я перевіряла. Нічого з прикрас, картин, антикваріату... Зважаючи на вашу теперішню ситуацію, мені цікаво, чи відомо вам щось про це?

Хтось явно йшов по його слідах. Хтось, хто хотів цей фільм. На думку не спадало жодного іншого кандидата, окрім його-таки працедавця. Вітмен стояв мовчки, і незнайомі затінені обличчя ворушилися в його свідомості.

– Я й гадки не маю, хто міг би бути в цьому зацікавлений, окрім мого клієнта.

– А ким може бути ваш клієнт?

– Боюся, це конфіденційно.

– Мені доведеться зателефонувати в поліцію, – нарешті сказала вона.

– Ви читали мемуари? Можете пригадати щось, що допомогло б мені в розслідуванні?

– Що ви хочете знати?

– Адресу, місце – будь-що. Також яку-небудь вказівку на те, що він робив записи, окрім уже відомих нам матеріалів.

– Я читала й перечитувала ці мемуари, месье. Жодного фільму там не згадується. Вона, однак, згадує Карлайла Істроу. Він був добрим другом родини Секюлерів.

– Він був талановитою людиною.

– Істроу? Він був провідним скелелазом, скандальним поетом і подвійним агентом. Він навчав людину, яка згодом винайшла систему ракетних двигунів. Мав вплив на Гакслі, Даля і Флемінга, на «Бітлз» і «Генезис», Оззі та Боуі, Сомерсета Моєма та Гемінгвея.

– Він також намагався кілька разів викликати диявола, як я чув.

– Візьміть будь-яку сучасну окультну чи неоязичницьку систему поглядів, і ви знайдете його ім'я[13 - Ім'я Карлайла Істроу (Carlyle Eistrowe) є анаграмою імені Алістера Кроулі (Aleister Crowley), відомого англійського окультиста й містика початку ХХ сторіччя, розробника релігійної філософії Телеми, яка суттєво

вплинула на сучасні окультні течії. Захоплювався альпінізмом, шахами та поезією, за деякими даними займався шпигунством на користь британського уряду. Зажив скандальної слави завдяки споживанню наркотиків і нерозважливому особистому життю. Через своє містичне вчення мав вплив на багатьох письменників, музикантів і кінорежисерів, а також на інженера й винахідника ракетних двигунів Джека Парсонза.]

– Він був причетний до відзнятого Огюстеном матеріалу? – спитав Вітмен.

– Якщо так, то я про це не знаю, – вона погортала кінцеві нотатки Вітмена. Змінила позу, схрестивши ноги, і Вітмен помітив звабливі форми під її шовковими панчохами.

– Здається, ваше розслідування зайшло в глухий кут, – усміхнулася вона. – Гадаю, нам слід ближче придивитися до єдинбурзьких зв'язків. Якщо існує якийсь слід, він там.

– Ми?

– Я пропоную вам свої послуги. Як партнерка, як союзниця.

– Я працюю сам.

– Гадаю, ви могли б скористатися моєю допомогою.

– Певно, що ні.

– Я можу згадати дещо з мемуарів.

– Зателефонуйте мені тоді.

Вона розсміялася.

– Ви дуже потайний, мес'є Вітмен. Починаю думати, що ми з вами однакові, ви і я.

Він ворухнувся, щоб встати, і його очі невідривно зупинилися на вмісті її панчіх. Вона перехопила його погляд і яскраво всміхнулася, що не віщувало добра. Її зелені очі блищали, і Вітменові довелося зробити другу спробу. Якщо існувала така річ, як прадавня таємниця, уся вона була в її очах. Намагаючись зазирнути глибше в їхній вир, він ступив на незвідану територію.

Вона похитала головою, стала перед ним, розстібнула своє вбрання і переступила через нього. Стояла перед ним у панчохах і спідній білизні, ніби чекаючи, що він скаже їй зупинитися. А він міг лише дивитися на неї. Нарешті поклав руку їй на стегно і провів вище. Вона рухалася, мов кішка, наче її тіло навчилася долати гравітацію. Штовхнула чоловіка назад на канапу й осідлала його.

Вона атакувала його рот, прикусивши нижню губу, а тоді стала цілувати його в шию, перш ніж повернутися до рота, і в цей час вони стягували одяг одне з одного і жбурляли на підлогу. Хапалися одне за одного в якомусь емоційному розпачі. Піт збігав по їхніх тілах, коли вони стискали одне одного в обіймах – її волосся на його обличчі, її ноги обвили його торс, рука обхопила шию.

Задзвонив телефон, перервавши їхній контакт. Вона не хотіла, щоб він зупинявся, і далі благала його грати з нею, торкатися її. Не без боротьби він прикрив її рот рукою, а іншою підняв з підлоги свої штани і потягнувся за телефоном. Вона зісковзнула з нього з розчаруванням на обличчі.

Він вибачився й відійшов у кут кімнати, у глибині душі радіючи, що їх перервав дзвінок. З того боку лінії долинав приглушений далекий голос.

– Хто це? – спитав Вітмен.

Почувся тріскіт і звук будівельних робіт.

– Це Тоні Діксон із магазину на Принцес-стрит, що в Единбурзі. Ви казали подзвонити, як щось нагодиться. Тут у нас ситуація.

– Яка саме ситуація? – спитав він.

– Ну, знаєте ж, як сю буду рихтують і лагодять, самі си бачили.

- Продовжуйте.

- Еге, і ту така штука. Люди, що роблять ремонт, вони ту дещо надибали.

Вітмен усміхнувся.

- Схоже на люк чи щось таке, - продовжував чоловік.

- Ви зазирали подивитися, що там?

- Та він намертво заіржавів. Знайшли механіка, буде сьогодні пізніше.

- Ви комусь казали про це?

- Мушу казати. Це ж чортова діра у підлозі.

- Можете зачекати з цим?

Зависла пауза, протягом якої Вітмен майже чув жагу британських фунтів по той бік лінії.

- Вам, звісно, буде компенсована ваша допомога, - сказав Вітмен.

Чоловік погодився.

Вітмен глянув на годинник.

- Я буду за кілька годин, - сказав він і поклав слухавку. Попри те, що голова йшла обертом, його очі не знали спочинку. Він обернувся до Елени.

- Зателефонуй мені, якщо щось почуєш.

Вона виглядала ошелешеною. Спромоглася лише вимовити:

- Я викличу для тебе таксі. Куди ти ідеш?

Рейс до Единбурга за дві години – так повідомила жінка за стійкою квиткової каси. Отже, він мав достатньо часу на обід.

Зателефонував Вальдано, який із несамовитою радістю зустрів новину про останню зачіпку. Він був упевнений, що люк оберігає щось приховане Секюлером, можливо, навіть фільм. І закликав Вітмена продовжувати розслідування.

Вітмен ледь устиг зібратися з думками, коли телефон задзвонив удруге. Це був Чарлі.

Кінець ознакомительного фрагмента.

notes

Виноски

1

Едвард Майбридж (1830–1904) – британський та американський фотограф і дослідник, відомий вивченням процесу руху та його фіксації. Винахідник зоопраксископа – одного з перших приладів для проектування рухомих картин.

2

Прототипом Огюстена Секюлера був французький винахідник Луї Еме Огюстен Ле Пренс (1841–1890), автор першого в історії прототипу кінознімального апарата і перших кінозаписів. 16 вересня 1890 року зник за загадкових обставин під час подорожі потягом Діжон – Париж. У книзі під частково зміненими назвами перелічені створені ним кінозаписи, майже повністю збережені імена близьких родичів, біографічні події та обставини «патентних війн», що розпочалися після зникнення Ле Пренса, але місцезнаходження майстерні перенесене з міста Лідс у Західному Йоркширі до Единбурга.

3

«Пекельний сеанс» (фр.).

4

Giallo (іт.) – різновид італійський фільмів жахів, який поєднує елементи кримінального трилера та еротики.

5

Івель Кнівель – американський каскадер, всесвітньо відомий виконавець ризикованих трюків на мотоциклі.

6

Номер один (іт.).

7

Що це? (фр.)

8

Урочистий маніфест шотландського національного руху на захист пресвітеріанства, виданий у 1638 р. Став підґрунтям для об'єднання шотландців у боротьбі проти абсолютистської політики Карла Першого.

9

До праотців (лат.).

10

Ви – американець (фр.).

11

Хіба не так? (фр.)

12

Джеймс Бозвелл (1740–1795) – шотландський біограф, відомий життєписом свого сучасника, критика й поета Семюеля Джонсона, який вважається найкращим біографічним твором в історії Великої Британії. Його ім'я стало символом біографа, чиї життєписи ґрунтуються на особистих спостереженнях.

13

Ім'я Карлайла Істроу (Carlyle Eistrowe) є анаграмою імені Алістера Кроулі (Aleister Crowley), відомого англійського окультиста й містика початку ХХ сторіччя, розробника релігійної філософії Телеми, яка суттєво вплинула на сучасні окультні течії. Захоплювався альпінізмом, шахами та поезією, за деякими даними займався шпигунством на користь британського уряду. Зажив скандальної слави завдяки споживанню наркотиків і нерозважливому особистому життю. Через своє містичне вчення мав вплив на багатьох письменників, музикантів і кінорежисерів, а також на інженера й винахідника ракетних двигунів Джека Парсонза.

Купить: https://telnovel.me/skar-ton_dzhonatan/infernale-pekeli-niy-seans

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)